“มีคนจับตาดูอยู่จริงๆ”

ข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ในประเทศไทย

AMNESTY INTERNATIONAL

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นขบวนการขับเคลื่อนรณรงค์ระดับสากลที่มีผู้ร่วมรณรรงค์กว่าเจ็ดล้านคน เพื่อให้ทุกคนในโลกได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน

วิสัยทัศน์ของเราคือทุกคนควรได้รับสิทธิทุกประการตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ

เราเป็นหน่วยงานอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาล อุดมการณ์การเมือง ไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือศาสนา และได้รับการสนับสนุนจากค่าสมาชิกและเงินบริจาคสาธารณะ

© Amnesty International 2020
เว้นแต่มีการระบุไว้ เนื้อหาใดๆ ในเอกสารนี้มีลิขสิทธิ์ตามหลักการอนุญาติ Creative Commons (อ้างอิงแหล่งที่มา, ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า, ห้ามดัดแปลงภาพหรือข้อมูล, สัญญาอนุญาตสากล 4.0)
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode
ข้อมูลเพิ่มเติมโปรดดูเว็บไซต์ www.amnesty.org
กรณีที่มีการระบุว่าผู้ทรงสิทธิในเนื้อหาส่วนใดเป็นบุคคลอื่นนอกเหนือจากแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เนื้อหาส่วนนั้นย่อมไม่ใช้หลักการอนุญาต Creative Commons

ตีพิมพ์ครั้งแรกเดือนมีนาคม 2563
by Amnesty International Ltd
Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index: ASA 39/2157/2020
ภาษาต้นฉบับ: อังกฤษ

amnesty.org

***ภาพปก**: บุคคลไม่ทราบชื่อใช้โทรศัพท์มือถือเดินทางบนรถไฟฟ้ามหานครในกรุงเทพฯ*
© เศรษฐวัฒน์ อุดม/Shutterstock

AMNESTY INTERNATIONAL

สารบัญ

สารบัญ 3

บทสรุปผู้บริหาร 4

1. ข้อมูลพื้นฐาน **7**

ควบคุมเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ 8

การเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม 2562 12

2. การละเมิดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ **13**

บุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลตกเป็นเป้าหมาย 13

การจำกัดการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ 19

การคุกคามและข่มขู่ผู้ใช้อินเตอร์เน็ต 24

การจับตาดู "ข่าวปลอม" 25

3. กฎหมายที่ใช้เพื่อจำกัดการแสดงออกออนไลน์ **28**

พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 28

ข้อหายุงปลุกปั่น 29

ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญา 29

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 29

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ **31**

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย 32

ข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา 32

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลอื่น 33

บทสรุปผู้บริหาร

การรัฐประหารโดยทหารในปี 2557 คือจุดเริ่มต้นในความพยายามที่ยาวนานของทางการไทยในการปิดปากนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักข่าว และนักการเมืองฝ่ายค้าน รวมถึงในโลกออนไลน์ หลายคนหวังว่าการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 จะสิ้นสุดการปราบปรามนซึ่งมีเป้าหมายเป็นบุคคลที่วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ในโลกออนไลน์ รวมถึงใครก็ตามที่มีแนวคิดต่างจากสิ่งที่รัฐบาลยอมรับ

แต่ช่วงเวลาหนึ่งปีที่พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งแห่งประเทศไทย กลับไม่แสดงสัญญาณว่าจะผ่อนปรนข้อจำกัดด้านเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ แทนที่รัฐบาลจะยกเลิกวิถีการเอาผิดกับเนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของทางการไทย รัฐบาลกลับดำเนินคดีกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์อย่างสงบ ทั้งยังคุกคามและข่มขู่ผู้ใช้อินเตอร์เน็ต

นับตั้งแต่การเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 ทางการไทยยังคงดำเนินคดีอาญากับบุคคลที่เล็งเห็นข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของรัฐบาล ไม่ว่าพวกเขาจะวิพากษ์วิจารณ์ตำรวจ ทหาร หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งประเทศไทย บุคคลที่ตรวจสอบกิจกรรมของหน่วยงานรัฐเหล่านี้และเรียกร้องความยุติธรรมต้องเผชิญกับโทษจำคุกและค่าปรับมูลค่าสูง

ในหลายกรณีรัฐบาลพุ่งเป้าฟ้องร้องคดีอาญากับบุคคลที่มีชื่อเสียง เพื่อส่งข้อความไปยังผู้ใช้อินเตอร์เน็ตอื่นว่าทางการไทยไม่อดกลั้นต่อความเห็นต่าง กลยุทธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความกลัว รวมถึงเพื่อยับยั้งการโพสต์และแชร์เนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของรัฐบาลที่รัฐถือเป็น “ข้อมูลเท็จ”

นักกิจกรรมคนหนึ่งบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า “*นี่เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์เขา เราเรียกว่า “สงครามกฎหมาย” แล้วมันเวิร์ก มันใช้ได้ผลจริงๆ*”

หลังจากมีการระบาดของโควิด-19 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาตัดสินใจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในเดือนมีนาคม 2563 ซึ่งถือว่ารัฐบาลเพิ่มข้อจำกัดด้านเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมอย่างสงบอย่างมีนัยยะสำคัญ ทางการไทยใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) ทันที เพื่อให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเซ็นเซอร์เนื้อหาเกี่ยวกับโควิด-19 ที่ถือว่าเป็น "เท็จ" หรืออาจก่อให้เกิดความตระหนกในหมู่ประชาชน ในงานแถลงข่าววันที่ 24 มีนาคม 2563 นายกฯยังเตือนว่ารัฐบาลจะดำเนินคดีกับ “การใช้สื่อโซเชียลในทางที่ผิด” ก่อให้เกิดความกังวลมากขึ้นว่าเจ้าหน้าที่อาจฟ้องร้องต่อบุคคลที่วิจารณ์วิธีการรับมือการระบาดของไวรัสของรัฐบาล

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลยุติการฟ้องร้องบุคคลด้วยกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพหรือมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ตัวเลขที่ลดลงนี้ไม่ได้ขัดขวางรัฐบาลจากการสกัดกั้นการแสดงออกออนไลน์ที่รัฐมองว่าสร้างความเสียหายแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านกฎหมายอื่นที่มีข้อความไม่ชัดเจน บทบัญญัติที่คลุมเครือในกฎหมายที่มีปัญหาหลายฉบับยังคงเปิดช่องว่างให้รัฐบาลข่มขู่บุคคลที่วิจารณ์การทำงานของรัฐ เช่น พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์) และมาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (การยุยงปลุกปั่น) ซึ่งมีโทษจำคุกสูงสุดห้าปีและเจ็ดปี ตามลำดับ นอกจากนี้ทางการไทยยังกำหนดให้การหมิ่นประมาทเป็นอาชญากรรม และเป็นอีกช่องทางหนึ่งให้เจ้าหน้าที่สกัดกั้นความเห็นต่าง

การฟ้องร้องดำเนินคดีโดยรัฐบาลตั้งแต่เดือนมีนาคม 2562 ชี้ให้เห็นแนวโน้มการควบคุมพื้นที่ออนไลน์มากขึ้นเพื่อยับยั้งการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก ในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา ตำรวจได้ทำการสอบสวนบุคคลและบังคับให้พวกเขาลบเนื้อหาที่โพสต์หรือแชร์โดยปราศจากหมายจับหรือหมายเรียก หากโพสต์ของพวกเขาซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับรัฐบาลไทยหรือสถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับความสนใจจากสาธารณะ ความพยายามกำหนดรูปแบบการพูดคุยบนสื่อโซเชียลผ่านการข่มขู่และคุกคามชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลพยายามใช้วิธีใหม่เพื่อจำกัดการแสดงออกบนโลกออนไลน์ ซึ่งแลดูเป็นวิธีที่สร้างข้อจำกัดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ยับยั้งการวิพากษ์วิจารณ์วิธีการรับมือกับการระบาดของโควิด-19 ของรัฐบาล

ในเดือนพฤศจิกายน 2562 มีการเปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ซึ่งเพิ่มความกังวลว่ารัฐบาลเชื่อว่าหน่วยงานของตน เป็นผู้ควบคุมมาตรฐานการต่อสู้กับ "ข่าวปลอม" บนสื่อออนไลน์ แม้ว่าหน่วยงานรัฐอื่นที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ฯดำเนินงานเพื่อหยุดการแพร่กระจาย "ข้อมูลเท็จ" ในประเด็นสำคัญบางประเด็น แต่ไม่ได้ดำเนินงานเพื่อรับมือต่อการระบาดของโควิด-19 เจ้าหน้าที่กลับไม่ดำเนินการช่วยเหลือตามข้อร้องเรียนของบุคคลที่ตกเป็นเป้าหมายของวาทกรรมสร้างความเกลียดชัง

และการรณรงค์ออนไลน์ด้วยข้อมูลเท็จ แม้ รัฐบาลจะพยายามทำให้อินเตอร์เน็ตเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยขึ้น แต่กลับไม่ครอบคลุมไปยังผู้ที่มีความเห็นต่าง

รัฐบาลสามารถยุติการดำเนินการแก้ไขพัฒนาการที่ถดถอยเหล่านี้ได้ทันที ที่สำคัญคือยุติการใช้กฎหมายอาญาต่อบุคคลที่วิจารณ์รัฐบาลอย่างสงบ โดยเฉพาะพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และมาตรา 112, 116 และ 326 ถึง 333 แห่งประมวลกฎหมายอาญา รวมทั้งพ.ร.ก.ฉุกเฉิน พร้อมทั้งแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายที่จำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์อย่างสันติ รัฐบาลควรยุติการดำเนินคดีอาญากับผู้วิจารณ์เหล่านี้ทันที นอกจากนี้ หากรัฐบาลมีความตั้งใจจะยับยั้งการเผยแพร่ "ข่าวปลอม" รัฐควรจ้างหน่วยงานภายนอกที่น่าเชื่อถือและเป็นอิสระเพื่อตรวจสอบเนื้อหาออนไลน์ รวมถึงยุติบทบาทของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในการตรวจสอบข้อเท็จจริง รัฐบาลอื่นควรกระตุ้นให้ประเทศไทยปฏิบัติตามพันธกรณีทางกฎหมายระหว่างประเทศจนกว่าจะมีการปฏิรูปเหล่านี้ เพื่อให้ประเทศไทยเคารพ ปกป้อง ส่งเสริม และเติมเต็มสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงบนโลกออนไลน์

รายงานฉบับนี้นำเสนอข้อค้นพบจากบทสัมภาษณ์นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักการเมือง นักกฎหมาย และนักวิชาการทั้งหมด 18 คน ระหว่างเดือนตุลาคม 2562 ถึงเดือนเมษายน 2563 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้สังเกตุการณ์การพิจารณาคดีและพูดคุยกับทนายความที่ทำงานในคดีที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพบนโลกออนไลน์โดยตรง รวมถึงตรวจสอบหมายเรียก หมายจับ โพสต์เฟสบุ๊คและทวิตเตอร์ ภาพถ่าย และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับกรณีเหล่านี้ซึ่งรวบรวมโดยองค์กรสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ในบางกรณี มีการปกปิดชื่อและข้อมูลอื่นส่วนตัวอื่นที่สามารถระบุตัวตนได้เพื่อความปลอดภัยของผู้ให้สัมภาษณ์ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เปิดเผยรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์คนอื่นที่ให้ความยินยอม

ในเดือนเมษายน 2563 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้ส่งตัวอย่างรายงานฉบับนี้ถึงรัฐบาลไทย พร้อมทั้งแจ้งว่ายินดีเข้าพบทางการไทยเพื่อพูดคุยประเด็นข้อค้นพบในรายงาน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

การเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกในประเทศไทย นับตั้งแต่การทำรัฐประหารขับไล่รัฐบาลอดีตนายกฯยิ่งลักษณ์ ชินวัตรที่มาจากการเลือกตั้งเมื่อห้าปีก่อน ในช่วงรัฐบาลทหาร ฝ่ายบริหารนำโดยพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชาสกัดกั้นการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมอย่างสงบ โดยเพิ่มการควบคุมพื้นที่ออนไลน์และดำเนินคดีกับนักสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักข่าว และนักการเมืองฝ่ายค้าน ภายใต้รัฐบาลทหาร เจ้าหน้าที่ยังปราบปรามเนื้อหาที่รัฐตนถือว่าเป็นการวิจารณ์รัฐบาล ภายใต้หน้ากากของการยับยั้งต่อสู้กับการเผยแพร่ของ "ข้อมูลเท็จ" และ "ข่าวปลอม"

การรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม 2557 เกิดขึ้นหลังจากการประท้วงต่อเนื่องหลายเดือน ที่มีต่อการที่นายกฯยิ่งลักษณ์ ชินวัตรที่ผลักดันกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับบุคคลที่ต้องสงสัยว่าเป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองและการทุจริตในปี 2547 เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 พล.อ.ประยุทธ์ประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 (กฎอัยการศึก) ทั่วประเทศไทยเพื่อ "นำความสงบเรียบร้อยกลับคืนสู่ประชาชน"[1] ต่อมาว่าในวันที่ 22 พฤษภาคม พล.อ.ประยุทธ์ทำรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาล จับกุมตัวผู้แทนพรรคการเมืองฝ่ายค้าน พร้อมทั้งให้สัญญาว่าจะคืนความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชน และปฏิรูปทางการเมือง พร้อมทั้งและวางตัวเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ[2] (คสช.)[3]

ในเวลาเดียวกัน กองทัพได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วม ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กระทรวงไอซีที) คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และคสช.เพื่อประสานงานการควบคุมบนอินเตอร์เน็ต ทหารออก “ประกาศ” คสช.จำนวน 20 ฉบับ รวมถึงข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมอย่างสงบ ซึ่งเริ่มต้นด้วยการดำเนินคดีกับบุคคลจำนวนมากที่โพสต์เนื้อหาออนไลน์วิจารณ์รัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ออนไลน์

---

[1] “วิกฤตประเทศไทย: กองทัพประกาศกฎอัยการศึก (Thailand crisis: Army declares martial law),” *บีบีซี*, 20 พฤษภาคม 2557, https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-27480845 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2559).

[2] เดิมใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “National Peace and Order Maintaining Council (NPOMC)” ก่อนจะเปลี่ยนเป็น National Council for Peace and Order เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2557

[3] “ทหารไทยรัฐประหารยึดอำนาจ (Thailand military seizes power in coup),” *บีบีซี*, 22 พฤษภาคม 2557, https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-27517591 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2559).

โดยเฉพาะอย่างยิ่งประกาศที่สำคัญคือ ประกาศคสช.ฉบับที่ 18/2557 ซึ่งกำหนดให้สื่อมวลชนและผู้ให้บริการด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภทงดเว้นจากการเผยแพร่ข้อมูลที่ “เป็นเท็จ หรือที่ส่อไปในทางหมิ่นประมาท หรือสร้างความเกลียดชังต่อสถาบันกษัตริย์ องค์รัชทายาท และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์” “ข่าวสารที่จะเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งหมิ่นประมาทบุคคลอื่น”“การวิพากษ์ วิจารณ์การปฏิบัติงานของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ” “ ข้อมูล…การปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการต่างๆ” และ “การชักชวนซ่องสุม ให้มีการรวมกลุ่มก่อการอันเกิดการต่อต้านเจ้าหน้าที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ”[4]

ข้อจำกัดที่ประกาศใช้โดยคสช.เป็นข้อจำกัดเพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ โดยเฉพาะพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ 2550 มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (การยุยงปลุกปั่น) มาตรา 326 ถึง 333 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (การหมิ่นประมาท) และมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) กฎหมายทั้งหมดเหล่านี้สร้างข้อจำกัดอย่างร้ายแรงต่อเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ การแก้ไขพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ที่มีผลบังคับใช้ในเดือนพฤษภาคม 2560 ยังสร้างข้อกังวลว่ากฎหมายให้อำนาจอย่างกว้างขวางแก่รัฐบาลในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก พร้อมทั้งจำกัดเนื้อหาและดำเนินปฏิบัติการสอดส่องพฤติกรรมออนไลน์ของผู้ใช้อินเตอร์เน็ต[5] ในหลายกรณี รัฐบาลใช้พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ร่วมกับกฎหมายอื่นโดยมีเป้าหมายคือนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักข่าว และนักการเมืองที่วิจารณ์หน่วยงานรัฐ

ควบคุมเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์

รัฐบาลทหารริเริ่มการฟ้องร้องดำเนินคดีด้วยกฎหมายเหล่านี้ รวมถึงกับบุคคลที่แสดงความคิดเห็นออนไลน์ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนเมษายน 2559 เจ้าหน้าที่ทหารในกรุงเทพฯและขอนแก่นจับกุมนักกิจกรรมแปดคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน้าเฟสบุ๊คลักษณะเสียดสีชื่อ “เรารัก พล.อ.ประยุทธ์” การจับกุมเกิดขึ้นสองสัปดาห์หลังจากที่พล.อ.ประยุทธ์กล่าวกับประชาชนว่า ได้สั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีกับบุคคลใดก็ตามที่ล้อเลียน

---

[4] รัฐบาลไทย, ‘ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ 18/2557 เรื่อง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ,’ 22 พฤษภาคม 2557. ดูเพิ่มเติม แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *ประเทศไทย: การปรับทัศนคติ 100 วันภายใต้กฎอัยการศึก*, กันยายน 2557, https://www.amnesty.org/en/documents/ASA39/011/2014/en/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2559), หน้า 34; ไอลอว์, "เก็บตกเหตุการณ์ก่อน-หลังรัฐประหาร การเซ็นเซอร์ตัวเอง (Before-after coup: self-censorship, online media censorship, community radio shutdowns, and other incidents)," 6 มกราคม 2558.

[5] จากเดือนมกราคมถึงมิถุนายน 2562 เฟซบุ๊ก “จำกัดการเข้าถึงไอเท็ม 503 ไอเท็มในประเทศไทยตามคำร้องเรียนของกระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคม ซึ่งกล่าวหาว่าไอเท็มเหล่านี้ละเมิดมาตรา 112 (หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) แห่งประมวลกฎหมายอาญาและมาตรา 14(3) แห่งพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์” ระหว่างช่วงเวลานี้ เฟซบุ๊กได้รับคำร้องเรียนทั้งหมด 21 ครั้งจากรัฐบาลไทยเกี่ยวกับผู้ใช้อินเตอร์เน็ตหรือบัญชีเฟซบุ๊คทั้งหมด 24 บัญชี ดูเพิ่มเติม เฟซบุ๊ก ทรานสพาเร็นซี, ภาพรวมประเทศ: ประเทศไทย, การจำกัดการเข้าถึงเนื้อหา (Facebook Transparency, Country Overview: Thailand, Content Restrictions), มกราคม – มิถุนายน 2562, https://transparency.facebook.com/content-restrictions/country/TH (เข้าถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563); เฟซบุ๊ก ทรานสพาเร็นซี, ภาพรวมประเทศ: ประเทศไทย, คำร้องเรียนขอข้อมูลจากรัฐบาล (Facebook Transparency, Country Overview: Thailand, Government Data Requests), https://transparency.facebook.com/government-data-requests/country/TH (เข้าถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563). ในลักษณะเดียวกัน จากกรกฎาคมถึงธันวาคม 2560 คสช.ยื่นคำร้องเรียนทั้งหมด 141 ครั้งต่อกูเกิ้ลเพื่อให้ลบไอเท็ม 3,348 ไอเท็ม โดยที่ 97 เปอร์เซ็นของคำร้องเรียนเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ดูเพิ่มเติม กูเกิ้ล, "รายงานเพื่อความโปร่งใส (Transparency Report)," https://goo.gl/2UFDzx (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). ดูเพิ่มเติมแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทย: เนื้อหาที่เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมในร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ฉบับที่... (พ.ศ. ....) ไม่ตอบสนองต่อข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชน,” 25 ตุลาคม 2559, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3950402016THAI.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

ตนบนสื่อสังคมออนไลน์[6] เจ้าหน้าที่ชี้แจงว่าคำสั่งนี้ถือว่ารวมการแชร์หรือกด “ไลค์” บนหน้าเฟซบุ๊คหรือเว็บไซต์สังคมออนไลน์อื่นที่มีเนื้อหาดังกล่าว ในเดือนสิงหาคม 2559 อัยการทหารยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายจากทั้งแปดคนด้วยข้อหายุยงปลุกปั่นและฝ่าฝืนพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์[7] ในระหว่างเขียนรายงานฉบับนี้ การพิจารณาคดีต่อจำเลยทั้งแปดคนยังดำเนินอยู่ โดยจำเลยทั้งแปดคนได้รับการประกันตัว

ในเดือนธันวาคม 2559 นายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา หรือไผ่ นักกิจกรรมและนักศึกษา ถูกควบคุมตัวและในภายหลังถูกตัดสินลงโทษเนื่องจากแชร์บทความบีบีซีไทยบนเฟซบุ๊กของเขา บทความดังกล่าวบรรยายประวัติพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ[8] จากคนแชร์บทความมากกว่า 2,600 มีเพียงไผ่เท่านั้นที่ถูกดำเนินคดีจากการละเมิดมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาและพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ไผ่ถูกปล่อยตัวจากเรือนจำเมื่อเดือนพฤษภาคม 2562 หลังจากได้รับพระราชทานอภัยโทษ รวมแล้วไผ่ถูกจำคุกกว่า 29 เดือน[9] จากสถิติในเดือนพฤษภาคม 2560 เจ้าหน้าที่ได้จับกุมบุคคลด้วยมาตรา 112 มากกว่า 100 คนในช่วงระยะเวลาสามปีนับตั้งแต่เกิดรัฐประหาร[10]

ในเดือนเมษายน 2560 คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลยุติการใช้พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ มาตรา 116 (การยุยงปลุกปั่น) และข้อบังคับอื่นเพื่อปราบปรามการแสดงความเห็นต่างหรือที่มีเนื้อหาวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล กระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคม เดิมชื่อกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (กระทรวงไอซีที) ออกจดหมายแจ้งเตือนประชาชนไม่ให้ติดตาม ติดต่อ หรือแชร์เนื้อหาจากนักวิจารณ์ทางการเมืองที่มีชื่อเสียง ได้แก่ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุลและปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ นักวิชาการ และแอนดรูว์ แม็กเกรเกอร์ มาร์แชลล์ นักข่าว[11] จดหมายดังกล่าวระบุว่าบุคคลที่เผยแพร่ข้อมูลจากพวกเขา ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม อาจถูกฟ้องด้วยข้อหาละเมิดพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์[12]

---

[6] ฮิวเมนไรท์วอทช์, “ประเทศไทย: แปดคนโดนแจ้งความฐานล้อเลียนหัวหน้าคณะรัฐประหารบนเฟซบุ๊ก (Thailand: 8 Charged for Mocking Junta Leader on Facebook),” 9 พฤษภาคม 2559, https://www.hrw.org/news/2016/05/09/thailand-8-charged-mocking-junta-leader-facebook (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[7] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “*พวกเขาไม่สามารถทำให้เราเงียบได้”: เมื่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและบุคคลอื่นในประเทศไทยโดนเอาผิดทางอาญา* (“*They Cannot Keep Us Quiet”: The criminalization of activists, human rights defenders and others in Thailand*), กุมภาพันธ์ 2560, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3955142017ENGLISH.PDF (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562), หน้า 12.

[8] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ปฏิบัติการด่วน: นักกิจกรรมนักศึกษาขึ้นศาลทหาร,” 23 พฤษภาคม 2560, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3963082017ENGLISH.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[9] “นักกิจกรรมนักศึกษาไทยได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัว (Thai student activist released on royal pardon),” *BBC*, 10 May 2019, https://www.bbc.co.uk/news/world-asia-48223866 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[10] สมาพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล, “ตัวเลขการจับคุมข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพหลังรัฐประหารพุ่งสูงเกิน 100 (Number of post-coup lèse-majesté arrests surges to over 100),” 8 พฤษภาคม 2560, https://www.refworld.org/docid/59145d334.html (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[11] คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติจัดตั้งขึ้นภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ข้อสังเกตเชิงสรุปต่อรายงานกลไกทบทวนสิทธิมนุษยชนวาระสอง (Concluding observations on the second periodic report of Thailand), 25 เมษายน 2560, CCPR/C/THA/CO/2, https://www.refworld.org/docid/591e9d914.html (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562), หน้า 6-7. ดูแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทย: ประกาศห้ามตามนักวิจารณ์ชี้ให้เห็นว่าความตั้งใจปิดปากผู้เห็นต่าง (Thailand: Ban on critics shows brazen determination to silence dissent),” 12 เมษายน 2560, https://www.amnesty.org/en/press-releases/2017/04/thailand-ban-on-critics-shows-brazen-determination-to-silence-dissent/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[12] ดูแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทย: ประกาศห้ามตามนักวิจารณ์ชี้ให้เห็นว่าความตั้งใจปิดปากผู้เห็นต่าง (Thailand: Ban on critics shows brazen determination to silence dissent),” 12 เมษายน 2560, https://www.amnesty.org/en/press-releases/2017/04/thailand-ban-on-critics-shows-brazen-determination-to-silence-dissent/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2560 ทนายประเวศ ประภานุกูลและนักกิจกรรมอีกหลายคนที่แชร์โพสต์ของนักวิจารณ์ทั้งสามคนถูกจับกุมและควบคุมตัวโดยทหารก่อนถูกนำตัวขึ้นศาลในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ตำรวจยื่นฟ้องข้อหาตามมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาทั้งหมด 10 กรรม ตามพ.ร.บ.อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ทั้งหมด 14 กรรม และข้อหายุยงปลุกปั่นตามมาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญาสามกรรม ทั้งหมดถูกปล่อยตัวหลังจากพนักงานอัยการตัดสินไม่ฟ้องคดี[13] เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2561 ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องข้อหาตามมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และข้อหาตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์โดยปราศจากคำอธิบาย แต่ตัดสินว่าทนายประเวศมีความผิดในข้อหายุยงปลุกปั่นทั้งสามกรรม เขาถูกปล่อยตัวจากเรือนจำเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2561[14]

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ร่างโดยรัฐบาลทหารในเดือนเมษายน 2560 นักข่าวประวิตร โรจนพฤกษ์ถูกฟ้องร้องด้วยข้อหายุยงปลุกปั่นในเดือนสิงหาคม 2560 เนื่องจากเขาโพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ความล่าช้าในการจัดการเลือกตั้ง คดีหมิ่นประมาททางอาญาต่ออดีตนายกฯยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และวิธีการรับมืออุทกภัยของนายกฯพล.อ.ประยุทธ์ในเดือนกรกฎาคม นอกจากนี้ เขายังถูกฟ้องร้องด้วยพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ในข้อหาเผยแพร่ข้อมูลเท็จออนไลน์[15] แม้ว่าประวิตรจะได้รับประกันตัว แต่คดีของเขายังอยู่ระหว่างการสืบสวนโดยตำรวจแม้จะผ่านมาแล้วสองปี

ขณะที่รัฐบาลส่งสัญญาณต่อสาธารณะอย่างชัดเจนด้วยการดำเนินคดีต่อต้านผู้วิจารณ์ที่มีชื่อเสียง รัฐบาลยังดำเนินการควบคุมความคิดเห็นที่เผยแพร่ออนไลน์ ในเดือนกรกฎาคม 2560 สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปแห่งชาติ (สปท.) รับรองชุดนโยบายที่รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางติดตามสื่อสังคมออนไลน์เพื่อพิจารณาว่าเนื้อหานั้น “ไม่เหมาะสม” หรือไม่[16] ในเดือนเมษายน 2561 แผนการปฏิรูปแห่งชาติของรัฐบาลระบุข้อเสนอให้ศูนย์ข้อมูลกลางเหล่านี้ “ระงับการแพร่หลายข้อมูลที่ไม่เหมาะสมหรือผิดกฎหมายที่มี ผลกระทบต่อด้านความ

---

[13] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ปฏิบัติการด่วน: ทนายความและนักกิจกรรมถูกควบคุมตัวเพราะโพสต์เฟซบุ๊ก (Urgent Action: Lawyer and activists detained for Facebook posts),” 10 พฤษภาคม 2560, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3961952017ENGLISH.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); “ทนายความไทยเผชิญโทษจำคุก 150 ปีจากการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ (Thai rights lawyer faces up to 150 years in prison for royal insult),” *รอยเตอร์*, 4 พฤษภาคม 2560, https://www.telegraph.co.uk/news/2017/05/04/thai-rights-lawyer-faces-150-years-prison-royal-insult/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); “ทนายความที่โดนฟ้องข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพถูกปล่อยตัวหลังจำคุก 16 เดือน (Embattled lese majeste lawyer released after 16 months in jail),” *ประชาไท* อิงลิช, 27 สิงหาคม 2561, https://prachatai.com/english/node/7802 (เข้าถึงวันที่ 8 เมษายน 2563).

[14] ฮิวเมนไรท์วอทช์, “การกล้าแสดงความเห็นเป็นเรื่องเสี่ยงอันตราย”: การทำให้การแสดงออกอย่างสงบเป็นอาชญากรรมในประเทศไทย (*“To Speak Out is Dangerous”: The Criminalization of Peaceful Expression in Thailand*), 24 ตุลาคม 2562, https://www.hrw.org/report/2019/10/24/speak-out-dangerous/criminalization-peaceful-expression-thailand (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562), หน้า 100-01.

[15] พัชร์พิชา ธนาเกษมพิพัฒน์, “นักข่าวไทยที่ถูกฟ้องข้อหายุยงปลุกปั่นแจงข้อหา 'ทำให้คนกลัว' (Thai journalist accused of sedition says charge creates 'chilling effect'),” *รอยเตอร์*, 4 สิงหาคม 2560, https://www.reuters.com/article/us-thailand-rights/thai-journalist-accused-of-sedition-says-charge-creates-chilling-effect-idUSKBN1AK11B (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[16] “คณะปฏิรูปฯโหวตให้เซ็นเซอร์บนสื่อโซเชียลมากขึ้น (Reform body votes for tight social media censorship),” *บางกอกโพสต์*, 5 กรกฎาคม 2560, https://www.bangkokpost.com/tech/1281031/reform-body-votes-for-tight-social-media-censorship (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

มั่นคงในทุกมิติ” [17] ในเดือนพฤศจิกายน 2562 ศูนย์เริ่มดำเนินการภายใต้ชื่อทางการของ "ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม"[18]

ทั้งคสช.และรัฐบาลที่สืบทอดอำนาจต่อมายังปล่อยให้เกิดการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการสาธารณะ (คดีปิดปาก) ในหลายกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนตกเป็นเป้าหมายคดีดังกล่าวจากการเปิดเผยการละเมิดสิทธิ[19] ตั้งแต่ปี 2559 บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่ประกอบการเกี่ยวกับสัตว์ปีกในประเทศไทยได้ยื่นฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งในข้อหาหมิ่นประมาทกับจำเลยทั้งหมด 22 คน จำนวนทั้งหมด 36 คดี โดยอ้างถึงเอกสาร การสื่อสาร และการรณรงค์ของจำเลยที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิแรงงานของบริษัทดังกล่าว[20] เจ้าหน้าที่ยังคงสืบสวนและดำเนินคดีที่ฟ้องร้องโดยบริษัทต่อไป แม้ศาลแขวงดอนเมืองได้ยกฟ้องข้อหาที่เกี่ยวข้องในเดือนกรกฎาคม 2561[21]

ขณะที่รัฐบาลดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม และนักข่าว รัฐบาลยังพุ่งเป้าดำเนินคดีกับนักการเมืองฝ่ายค้าน โดยใช้มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (การยุยงปลุกปั่น) และพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ในเดือนธันวาคม 2560 พ.อ.บุรินทร์ ทองประไพ ฝ่ายกฎหมายของคสช.ร้องเรียนต่อตำรวจว่าร.ท.สุณิสา เลิศภควัต โฆษกพรรคเพื่อไทย ละเมิดข้อหาเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนหรือที่เป็นเท็จกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ ตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ รวมถึงก่อให้เกิดความไม่พอใจในประชาชนต่อรัฐบาลตามข้อหายุยงปลุกปั่น เนื่องมาจากร.ท.สุณิสาโพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กที่มีลักษณะวิจารณ์รัฐบาลและพล.อ.ประยุทธ์[22]

ในเดือนมิถุนายน 2561 ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ พรรคฝ่ายค้านที่พึ่งจัดตั้งในขณะนั้น ได้เข้าร่วมในการถ่ายทอดสดทางเฟซบุ๊ก เขาและผู้บริหารพรรคอีกสองคนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล พร้อมทั้งกล่าวว่าพรรคการเมืองที่มีสายสัมพันธ์ทางทหารกำลังสรรหาสมาชิกใหม่จากพรรคอื่น โดยการติดสินบนและข่มขู่ว่าจะฟ้องร้องคดีอาญาต่อพวกเขา[23] ในเดือนสิงหาคม 2561 ฝ่ายกฎหมายของคสช.ยื่นร้องเรียนต่อตำรวจ ในภายหลังตำรวจได้แจ้งความทั้งสามคนในข้อหา “นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็น

---

[17] ราชกิจจานุเบกษา, "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ", 6 เมษายน 2561. ทวีศักดิ์ เกิดโภคา, “แผนปฏิรูปสื่อของรัฐบาลทหารเตรียมออกพ.ร.บ.สื่อมวลชนปลายปี 2561 (Junta’s media reform plan to bring out Mass Media Act by end of 2018),” *ประชาไท อิงลิช*, 30 พฤษภาคม 2561, https://prachatai.com/english/node/7760 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[18] โปรดดูบทต่อไป *การคุกคามและข่มขู่ผู้ใช้อินเตอร์เน็ต*

[19] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทย: คัดค้านขอกล่าวหาหมิ่นประมาทต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่รายงานประเด็นการละเมิดสิทธิแรงงาน (Thailand: Oppose Defamation Charges against Human Rights Defenders for Exposing Labour Rights Abuses)”, 21 กุมภาพันธ์ 2563, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3918462020ENGLISH.pdf (เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2563).

[20] สมาพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล, “ประเทศไทย: จับตาธรรมเกษตร (Thailand: Thammakaset Watch)”, 13 กุมภาพันธ์ 2563, https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/thailand-thammakaset-watch (เข้าถึงวันที่ 30 มีนาคม 2563).

[21]แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, จดหมายร่วมถึงนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา, 14 กุมภาพันธ์ 2562. https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3998672019ENGLISH.pdf (เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2563).

[22] ไอลอว์, “หมวดเจี๊ยบ: โพสต์เฟซบุ๊กวิจารณ์คสช.,” ฐานข้อมูลคดี, https://freedom.ilaw.or.th/en/case/811 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). ในเดือนสิงหาคม 2560 คสช. แจ้งความต่อนักการเมืองพรรคเพื่อไทย พิชัย นริพทะพันธุ์ จากการโพสต์ “ข้อมูลเท็จ” บนเฟซบุ๊กของตนเอง ซึ่งรัฐบาลมองว่าอาจสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและละเมิดต่อพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ ดู, “พิชัยรับแจ้งความข้อหาทฤษฎี ‘กบ’ (Pichai hops in to hear ‘frog’ charge),” *บางกอกโพสต์*, 5 สิงหาคม 2560, https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1300179/pichai-hops-in-to-hear-frog-charge (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[23] ฮิวเมนไรท์วอทช์, *“การกล้าแสดงความเห็นเป็นเรื่องเสี่ยงอันตราย”: การทำให้การแสดงออกอย่างสงบเป็นอาชญากรรมในประเทศไทย (To Speak Out is Dangerous”: The Criminalization of Peaceful Expression in Thailand)*, 24 ตุลาคม 2562, https://www.hrw.org/report/2019/10/24/speak-out-dangerous/criminalization-peaceful-expression-thailand (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562), หน้า 67.

ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร” ตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์[24] เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2562 อัยการตัดสินไม่สั่งฟ้องคดีกับสมาชิกพรรคอนาคตใหม่ทั้งสามคน[25]

การเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม 2562

เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2562 คสช.ประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม ในวันเดียวกันคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งประเทศไทย (กกต.) ออกระเบียบว่าด้วยวิธีการหาเสียงที่จำกัดการใช้สื่อโซเชียลของพรรคการเมือง ภายใต้ระเบียบนี้พรรคการเมืองต้องแจ้งให้กกต.ทราบถึงข้อความที่จะโพสต์ เว็บไซต์ที่จะโพสต์ และระยะเวลาของโพสต์ พร้อมทั้งละเว้นจากการ “ไลค์” และแชร์เนื้อหาที่กกต.ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาทต่อผู้ลงสมัครอื่นหรือที่เป็น “ข้อมูลเท็จ”[26]

ผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการออกมาล่าช้าเป็นเวลาหกสัปดาห์จากวันเลือกตั้งทั่วไป หลังจากมีการกล่าวหาในวงกว้างว่ามีการโกงการเลือกตั้ง วิธีการนับคะแนนที่ผิดปกติ และการแก้ไขผลการเลือกตั้งเบื้องต้นหลายครั้งโดยกกต.[27] กกต.ข่มขู่ว่าจะดำเนินการทางกฎหมายกับบุคคลที่แชร์ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ภายหลังเมื่อวันที่ 27 มีนาคม ตำรวจแจ้งความบุคคลเก้าคน ด้วยข้อหา “นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ” ตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ จากข้อความที่พวกเขาโพสต์บนเฟซบุ๊กเกี่ยวกับคณะกรรมการสองคนของกกต.ที่ถูกปลดออกจากตำแหน่งและอ้างว่ามีบัตรเลือกตั้งผิดกฎหมายประมาณ 600,000 ใบ[28] เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2562 รัฐสภาร่วมของไทยลงเสียงให้พล.อ.ประยุทธ์ หัวหน้าพรรคพลังประชารัฐซึ่งสนับสนุนทหาร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป พระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณโปรดเกล้าฯแต่งตั้งพล.อ.ประยุทธ์ให้เป็นนายกรัฐมนตรีอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2562[29]

---

[24] “ธนาธร พรรคอนาคตใหม่ โดนฟ้องด้วยข้อหาพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ (Future Forward's Thanathorn charged with Computer Crimes),” *บางกอกโพสต์*, 24 สิงหาคม 2561, https://www.bangkokpost.com/news/politics/1527190/future-forwards-thanathorn-charged-with-computer-crime (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[25] “ยุติข้อหาพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ต่อหัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ (Computer Crimes charges against FFP boss dropped)”, *บางกอกโพสต์*, 2 ตุลาคม 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1762824/computer-crime-charges-against-ffp-boss-dropped (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[26] ธีรนัย จารุวัสตร์, “ครั้งแรก ระเบียบเลือกตั้งจำกัดการหาเสียง (In First, Election Rules to Limit Campaigning),” *ข่าวสด อิงลิช*, 24 มกราคม 2562, http://www.khaosodenglish.com/politics/2019/01/24/in-first-election-rules-to-limit-social-media-campaigning/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); “ในการเลือกตั้งไทย ห้องปฏิบัติการคอยควบคุมสื่อโซเชียล (In Thai Election, New 'War Room' Polices Social Media),” *วอยซ์ ออฟ อเมริกา*, 19 มีนาคม 2562, https://www.voanews.com/east-asia-pacific/thai-election-new-war-room-polices-social-media (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[27] โดมินิค โฟลเดอร์, “กกต.โดนวิจารณ์ นับคะแนนเลือกตั้งมีปัญหา (Thai Election Commission takes heat for troubled vote count),” *นิเคอิ เอเชี่ยน รีวิว*, 30 มีนาคม 2562, https://asia.nikkei.com/Politics/Thai-election/Thai-Election-Commission-takes-heat-for-troubled-vote-count (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); เข็มทอง ต้นสกุล รุ่งเรือง, “กกต.ด่างพร้อย (Thailand's tainted election commission),” *นิว แมนเดลา*, 18 เมษายน 2562, https://www.newmandala.org/thailands-tainted-election-commission/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[28] “ประเทศไทยจับเก้าคนเพราะโพสต์ 'ข่าวปลอม' เกี่ยวกับเลือกตั้ง (Nine arrested in Thailand for posting election 'fake news')," *เอเอฟพี*, 28 มีนาคม 2562, https://www.france24.com/en/20190328-nine-arrested-thailand-posting-election-fake-news (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); ธีรนัย จารุวัสตร์, “จับเก้าคนแชร์ข่าวปลอมเรื่องเลือกตั้ง (9 Arrested for Sharing Election Hoax News,” *ข่าวสด อิงลิช*, 28 มีนาคม 2562, http://www.khaosodenglish.com/news/crimecourtscalamity/2019/03/28/9-arrested-for-sharing-election-hoax-news/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[29] หลังการประกาศผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2562 ไอลอว์ องค์กรไทยที่ทำงานด้านเสรีภาพในการแสดงออก เผยแพร่บทวิเคราะห์ว่าประยุทธ์ไม่ควรอ้างว่าได้รับ “เลือกตั้ง” ดูไอลอว์, “สิบเหตุผลที่ “ประยุทธ์” ไม่ควรอ้างว่า เป็นนายกฯ จากการเลือกตั้ง,” 11 มิถุนายน 2562, https://ilaw.or.th/node/5289 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

2. การละเมิดสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์

ภายใต้รัฐบาลที่นำโดยพรรคพลังประชารัฐ ข้อจำกัดด้านสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์มีความคล้ายคลึงกับข้อจำกัดภายใต้รัฐบาลทหารคสช.ก่อนหน้า นับตั้งแต่การเลือกตั้งเดือนมีนาคม 2562 รัฐบาลพยายามปิดปากบุคคลที่แสดงความเห็นต่างออนไลน์เพิ่มขึ้นโดยใช้กฎหมายที่คลุมเครือ เช่น ข้อหายุงปลุกปั่นภายใต้มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายที่มีเนื้อหากว้างขวาง เช่น พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และมาตรา 328 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดความผิดหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา แม้ว่าทางการไทยไม่ได้ฟ้องร้องคดีใหม่ด้วยข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพแห่งประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 112) แต่การดำเนินคดีต่อบุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์หน่วยงานรัฐบาลออนไลน์ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

การฟ้องร้องคดีเหล่านี้สอดคล้องกับรูปแบบการประหัตประหารของรัฐบาลไทย เพื่อเพิ่มการควบคุมพื้นที่ออนไลน์ รวมถึงการสอบสวนบุคคลที่โพสต์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์โดยปราศจากหมายจับหรือหมายเรียก พร้อมทั้งไม่ดำเนินการลบเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิของบุคคลที่วิจารณ์รัฐบาล

บุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลตกเป็นเป้าหมาย

> ***“ตอนแรก ดิฉันคิดว่าพอเลือกตั้งแล้วสถานการณ์จะเปลี่ยนไป แต่พอเกิดคดีดิฉันระหว่างเลือกตั้ง เห็นได้เลยว่าทหารไม่เปลี่ยนใจหรอก คดีดิฉันทำให้รู้ว่ากองทัพยังจับตาดูอยู่ว่าดิฉันโพสต์อะไรบนเฟซบุ๊ก... มีเรื่องแบบนี้เกิดขึ้นอีกแน่ ๆ เขาจะจับตาดูว่าดิฉันทำอะไรออนไลน์ต่อไป”***

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี นักวิชาการไทยที่ถูกฟ้องร้องจากการโพสต์บนเฟซบุ๊ก[30]

รูปแบบการปิดปากบุคคลที่วิจารณ์รัฐบาลซึ่งปรากฏภายใต้รัฐบาลก่อนหน้ายังคงดำเนินต่อไปในปีแรกของรัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ที่มาจากการเลือกตั้ง ทางการไทยยังคงฟ้องร้องคดีอาญาต่อบุคคลที่ตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาลและเรียกร้องความยุติธรรม บุคคลที่มีชื่อเสียงมักตกเป็นเป้าหมายการดำเนินคดี ถือเป็นการส่งข้อความที่ชัดเจนว่าการมีความเห็นต่างอาจถูกดำเนินคดี

ผู้วิจารณ์รัฐบาลใหม่ตกเป็นเป้าหมายการดำเนินคดีตั้งแต่ก่อนที่รัฐบาลใหม่จะเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการโกงการเลือกตั้ง ข้อผิดพลาดหลายอย่างในการนับคะแนน รวมถึงคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ที่ถูกกล่าวหาว่าล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ นำไปสู่การปฏิกิริยาโต้กลับบนสื่อโซเชียล ในเดือนมีนาคม 2562 นักเรียนจากมหาวิทยาลัยเก้าแห่งทั่วประเทศไทยเริ่มรณรงค์บนเว็บไซต์ change.org เพื่อเรียกร้องให้มีการปลดสมาชิกกกต.ออกจากตำแหน่ง สองวันหลังจากการเลือกตั้ง มีผู้ลงชื่อในข้อเรียกร้องดังกล่าวจำนวนกว่า 660,000 รายชื่อ[31] ขณะที่เขียนรายงานฉบับนี้ มีผู้ร่วมลงชื่อมากกว่า 860,000 รายชื่อ[32]

ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายนถึง 7 พฤษภาคม 2562 ฝ่ายกฎหมายของกกต.แจ้งความข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาตามมาตรา 328 แห่งประมวลกฎหมายอาญาต่อบุคคลเจ็ดคนผู้เริ่มรณรงค์ข้อเรียกร้องออนไลน์ หากพบว่ามีความผิด ทั้งเจ็ดคนอาจถูกสั่งให้จำคุกนานถึงสองปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท[33]

บุคคลเจ็ดคนที่ถูกดำเนินคดีรวมถึง ณัฏฐา มหัทธนา หรือโบว์ นักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนที่มีชื่อเสียงและอดีตผู้ประกาศข่าววอยซ์ทีวี ณัฏฐากำลังเผชิญข้อหายุยงปลุกปั่นตามมาตรา 116 อีกสี่กรรมจากการที่เธอเรียกร้องให้จัดการเลือกตั้งจากเดือนมกราคมถึงกันยายน 2561 นอกจากนี้ ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์ อดีตนักข่าววอยซ์ทีวีและนักวิเคราะห์การเมืองอิสระ ก็ถูกแจ้งความด้วยเช่นกัน[34] ศิโรตม์โพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊ก

---

[30] บทสัมภาษณ์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 30 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[31] "คำร้องปลดกกต.ยอดถึง 660,000 ชื่อ (Petition to impeach EC hits 660,000 names)," *บางกอกโพสต์*, 26 มีนาคม 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1650964/petition-to-impeach-ec-hits-660-000-names (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); ดำรงเกียรติ มาลา, "นักเรียนนักศึกษาทำแคมเปญปลดกกต. (Students launch campaign to impeach EC)," *บางกอกโพสต์*, 29 มีนาคม 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/general/1652624/students-launch-campaign-to-impeach-ec (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[32] "We Love Thailand" change.org แคมเปญล่ารายชื่อ, https://www.change.org/p/%E0%B8%A3%E0%B9%88%E0%B8%A7%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%A5%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B8%B7%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%96%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B8%96%E0%B8%AD%E0%B8%99-%E0%B8%81%E0%B8%81%E0%B8%95-%E0%B9%82%E0%B8%81%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B8%B1%E0%B9%89%E0%B8%87 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[33] ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 328, http://library.siam-legal.com/thai-law/criminal-code-defamation-sections-326-333/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[34] บทสัมภาษณ์ณัฏฐา มหัทธนา, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. ดูฮิวเมนไรท์วอทช์, "การกล้าแสดงความเห็นเป็นเรื่องเสี่ยงอันตราย": การทำให้การแสดงออกอย่างสงบเป็นอาชญากรรมในประเทศไทย (*To Speak Out is Dangerous": The Criminalization of Peaceful Expression in Thailand*), 24 ตุลาคม 2562, https://www.hrw.org/report/2019/10/24/speak-out-dangerous/criminalization-peaceful-expression-thailand (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562), หน้า 75-84.

ของเขาเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2562 ระบุว่า "*ผมว่า กกต.เป็นหน่วยงานรัฐ แจ้งความเพื่อดำเนินคดีประชาชนมันไม่เหมาะ ยิ่งข้อหาที่อาจติดคุกสองปียิ่งไม่ควร ไม่ว่าคนโดนข้อหานี้จะเป็นใครก็ตาม*" [35]

ณัฏฐาบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทั้งเจ็ดคนตกเป็นเป้าหมายของกกต.ซึ่งพยายามยับยั้งการวิจารณ์การปฏิบัติงานขององค์กร เธออธิบายว่า

> "*อย่างแรกเลย เขาเลือกคนที่มีคนรู้จักเยอะ ทั้งนักข่าวและนักกิจกรรม จะมีบางคนที่ไม่ได้มีคนรู้จักมากด้วยจะได้ไม่ดูชัดเจนเกินไป จากเจ็ดคนที่เขาเลือกมา ดิฉันเป็นหนึ่งในนั้นเพราะมีโปรไฟล์นักกิจกรรมที่เรียกร้องให้มีการเลือกตั้ง ปกติแล้วถ้าเขาฟ้องคดีเราก็จะเป็นข่าวใหญ่ พอเป็นข่าวใหญ่เขาก็จะสร้างบรรยากาศความกลัว... นี่เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์เขา เราเรียกว่า "สงครามกฎหมาย" แล้วมันเวิร์ค มันใช้ได้ผลจริงๆ*"[36]

อีกหนึ่งในเจ็ดคนที่ถูกแจ้งความบอกกับแอมเนสตี้อินเตอร์ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า กลยุทธ์ของรัฐบาลใหม่คือการสร้างความหวาดกลัวในหมู่ประชาชนเพื่อปิดปากผู้มีความเห็นต่าง

> "*[เจ้าหน้าที่]ทำให้ดูเหมือนเรื่องนี้เกิดกับใครก็ได้ แล้วก็ได้ผลจริง เพื่อนหยุดแชร์หยุดโพสต์เรื่องแคมเปญเลย หลังเขาออกข่าวคนก็หยุดลงชื่อในแคมเปญ... ตั้งแต่เลือกตั้งทุกคนกลัวจะไม่มีความเป็นส่วนตัวอีก คนรู้สึกว่าเขาจับตาดูเราโซเชียลมีเดียเรามากกว่าก่อนหน้านี้ ทุกคนก็ระวังมากขึ้นเวลาจะโพสต์อะไรบนเฟซบุ๊ก*" [37]

ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ทางการไทยยังพุ่งเป้าหมายไปที่ผู้สมัครจากพรรคการเมืองฝ่ายค้าน เพื่อระงับการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของรัฐบาลออนไลน์ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 กกต.ตัดสิทธิ์ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ราชกัญญา น้องสาวของพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ จากการลงสมัครลงเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้สมัครชิงตำแหน่งของพรรคไทยรักษาชาติ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่[38] เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2562 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยรักษาชาติ โดยระบุว่าการแต่งตั้งทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตน์ฯ "เป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข" และละเมิดต่อพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.2560[39]

---

[35] โพสต์เฟซบุ๊กของศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์, 5 เมษายน 2562, https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10157231874942704&set=a.10151654763872704&type=3&theater (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[36] บทสัมภาษณ์ณัฏฐา มหัทธนา, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[37] บทสัมภาษณ์ผู้ถูกกล่าวหา, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 6 ธันวาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[38] "กกต.ตัดสิทธิ์ฟ้าหญิงในฐานะผู้สมัครนายกฯ (Thai election panel disqualifies princess as PM candidate)," *รอยเตอร์*, 11กุมภาพันธ์ 2562, https://www.reuters.com/article/us-thailand-election/thai-election-panel-disqualifies-princess-as-pm-candidate-idUSKCN1Q000L (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[39] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "ประเทศไทย: คำตัดสินยุบพรรคการเมืองแสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่จำกัดสิทธิมนุษยชน (Thailand: Decision to Dissolve Political Party Shows Restrictive Environment for Human Rights)," 7 มีนาคม 2562, https://www.amnesty.org/en/press-releases/2019/03/thailand-decision-dissolve-political-party-restrictive-environment-human-rights/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); "ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคไทยรักษาชาติ (Constitutional court disbands Thai Raksa Chart)," *บางกอกโพสต์*, 7 มีนาคม 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1640796/constitutional-court-disbands-thai-raksa-chart (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

ภายหลังระหว่างการแถลงข่าวของพรรคอนาคตใหม่ เลขาธิการพรรค ปิยบุตร แสงกนกกุลได้วิพากษ์วิจารณ์คำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งตั้งคำถามต่อความเป็นอิสระของหน่วยงานรัฐและการใช้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง[40] พรรคอนาคตใหม่ยังได้แชร์วิดีโอการแถลงข่าวจากยูทูปบนเว็บไซต์ของพรรคในภายหลัง[41] ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มีนาคม ฝ่ายกฎหมายคสช.แจ้งความต่อปิยบุตรและสมาชิกพรรคอนาคตใหม่จำนวนหนึ่ง กับกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) โดยกล่าวหาว่าปิยบุตรและพวกละเมิดมาตรา 198 แห่งประมวลกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดความผิดดูหมิ่นศาลและมาตรา 14(2) แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ซึ่งกำหนดความผิดการนำข้อมูลเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์[42]

ปิยบุตรบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า คดีดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อปิดปากเขา พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ "*กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น… การฟ้องผมครั้งนี้ไม่ใช่เพียงแค่ต้องการให้ผมหยุดการวิจารณ์ในวันนั้น เขามองระยะยาวด้วยว่า ถ้าวันข้างหน้าศาลมีคำพิพากษาใดๆ ขึ้นมาอีก แล้วผมจะวิจารณ์ว่ายังไง*"[43] ปิยบุตรพูดถึงผลกระทบน่ากลัวของการใช้พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ในนามของการปกป้องความมั่นคงแห่งชาติ โดยกล่าวว่า "*พรมแดนของเสรีภาพนี่ เส้นแบ่งตรงนี้มันค่อยๆ ต่ำลงเรื่อยๆ เขาจะพยายามทำให้ผู้อยู่ใต้อำนาจทั้งหมดไม่แน่ใจว่าแดนของเสรีภาพในการแสดงออกมันอยู่แค่ไหน พอไม่แน่ใจ ไม่อยากเสี่ยง เราก็เลือกที่จะเซ็นเซอร์ตัวเอง...พออยู่ภายใต้คสช.มาห้าปีคุณชิน จากเดิมที่อยากจะทำอะไรต้องดูก่อนว่าตัวเองมีอำนาจไหม ต้องดูก่อนว่าทำไปแล้วมันพอสมควรแก่เหตุไหม...แต่เดี๋ยวนี้ความเป็นเจ้าหน้าที่รัฐทำเลย ทำในนามของความมั่นคง ทำในนามของประโยชน์สาธารณะ ทำในนามของการรักษาความสงบเรียบร้อย*"[44]

เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ พร้อมทั้งมีคำสั่งตัดสิทธิทางการเมืองของผู้บริหารพรรคทั้ง 16 คนเป็นเวลาสิบปีตามคำร้องเรียนของกกต.[45]

ทางการไทยไม่เพียงแต่พุ่งเป้าหมายไปที่ผู้วิจารณ์การทำงานของกกต.หรือศาลรัฐธรรมนูญออนไลน์ในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2562 ร.อ.เสริมศักดิ์ ผลงาม เจ้าหน้าที่จากมณฑลทหารบกที่ 33 (มทบ.33) แจ้งความต่อสถานีตำรวจแม่ปิง กล่าวหาว่าผ.ศ.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และอดีตแกนนำเสื้อแดง[46] หาญศักดิ์ เบญจศรีพิทักษ์ โพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กสองข้อความ ถือเป็นการนำ

---

[40] "ปิยบุตร พรรคอนาคตใหม่ ปฏิเสธทุกข้อกล่าวหา (Future Forward's Piyabutr denies charges)," *บางกอกโพสต์*, 17 เมษายน 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1662868/future-forwards-piyabutr-denies-charges (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[41] เว็บไซต์ทางการของพรรคอนาคตใหม่, https://en.futureforwardparty.org/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[42] "คสช.เตรียมแจ้งความข้อหาหมิ่นศาลต่อพรรคอนาคตใหม่ (NCPO to bring charges against FFP for contempt of court)", *ประชาไท อิงลิช*, 11 มีนาคม 2562, https://prachatai.com/english/node/7965 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[43] บทสัมภาษณ์ปิยบุตร แสงกนกกุล, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 8 ธันวาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[44] บทสัมภาษณ์ปิยบุตร แสงกนกกุล, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 8 ธันวาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[45] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "ประเทศไทย: ทางการต้องยกคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ (Thailand: Authorities must reverse dissolution of opposition Future Forward Party," 21 กุมภาพันธ์ 2563, https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/02/thailand-authorities-must-reverse-dissolution-of-opposition-future-forward-party/ (เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2563).

[46] คำว่า "เสื้อแดง" ถูกเป็นคำเรียกคนกลุ่มหนึ่งหลังจากการประท้วงต่อต้านรัฐบาลทหารในปีพ.ศ.2553 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 90 คนและผู้บาดเจ็บกว่า 2,000 คน การประท้วงต่อต้านรัฐบาลนำโดยแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งเรียกตนเองว่า "เสื้อแดง" ดูฮิวเมนไรท์วอทช์, *จมดิ่งสู่กลียุค: การประท้วงปี 2553 ใน*

ข้อมูลเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน มีความผิดตามพ.ร.บ. คอมพิวเตอร์[47]

คดีนี้เกิดจากการโพสต์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเดินประท้วงเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2562 ชื่อ Walk to Vote ที่จังหวัดเชียงใหม่ การเดินขบวนดังกล่าวเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการเลือกตั้งทั่วไปในวันเดียวกัน กองกำลังทหารจากมทบ.33 จัดงานระดมทุนบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากพายุไซโคลนปาบึก ซึ่งประเทศไทยประสบปัญหาในสัปดาห์ก่อนหน้า[48] ปิ่นแก้วและหาญศักดิ์โพสต์รูปถ่ายของเจ้าหน้าที่ทหารจากมทบ.33 บริเวณตำบลวัดท่าแพ จังหวัดเชียงใหม่ โพสต์ของปิ่นแก้วระบุว่า *"ชาวเชียงใหม่ร่วมกับ มทบ.33 Walk to Vote 5555 ดนตรีดี เวทีพร้อม"* และโพสต์ของหาญศักดิ์ระบุว่า "*ขอบคุณท่าน ผบ.มทบ.33 ที่ช่วยส่งวงดนตรีสันทนาการมาร่วมกิจกรรม Walk To Vote ไม่เลื่อนเลือกตั้ง ทำให้การแสดงออกของชาวเชียงใหม่ได้รับความครึกครื้นพอสมควร ขอบคุณครับ*" [49]

ร.อ.เสริมศักดิ์ ผลงามกล่าวหาว่าคนที่อ่านโพสต์ของปิ่นแก้วและหาญศักดิ์อาจไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกิจกรรมที่จัดโดยเจ้าหน้าที่ทหารจากมทบ.33 และไม่บริจาคให้กับผู้ที่ประสบภัยจากพายุ[50] แม้ว่าปิ่นแก้วเชื่อว่าคดีที่ฟ้องต่อเธอไม่มีรูปคดีนัก แต่เธอก็บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า "*ถึงพวกเราจะรู้ดีว่าคดีนี้เป็นอะไรที่ไร้สาระมาก แม้แต่เพื่อนนักวิชาการกฎหมายของดิฉัน...ก็พูดว่าเป็นคดีที่งี่เง่า แต่เราก็ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าคดีจะจบอย่างไร เพราะกระบวนการยุติธรรมไม่คืบหน้าตามหลักนิติธรรม ไม่มีใครทำนายอะไรได้*"[51]

เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2563 กว่าหนึ่งปีหลังจากวันที่เกิดเหตุการณ์ดังกล่าว ตำรวจภูธรภาค 5 จึงมีความเห็นไม่สั่งฟ้องศ.ปิ่นแก้วและหาญศักดิ์[52]

ปิ่นแก้วเชื่อว่าจุดประสงค์ของเจ้าหน้าที่ในการฟ้องร้องต่อกิจกรรมออนไลน์ของเธอเป็นไปเพื่อยับยั้งความพยายามตรวจสอบเอาผิดกับทางการไทย "*นี่คือกลยุทธ์ของ[เจ้าหน้าที่] ทุกคดีเป็นคดีปิดปาก(การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการสาธารณะ) เขาต้องการให้พวกเราหยุดทำกิจกรรมที่เราอยากทำ เขามีคนที่มีเวลาว่างไปยื่นฟ้องคดีพวกเรา แต่เราไม่ได้มีเวลาว่างแบบนั้น ไม่ยุติธรรมเลย*" [53]

ประเทศไทยและการปราบปรามโดยรัฐบาล (Descent into Chaos: Thailand's 2010 Red Shirt Protests and the Government Crackdown), 3 พฤษภาคม 2554, https://www.hrw.org/report/2011/05/03/descent-chaos/thailands-2010-red-shirt-protests-and-government-crackdown (เข้าถึงวันที่ 7 เมษายน 2563).

[47] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[48] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *การปิดกั้น-คุกคามยังคงอยู่: ส่องปรากฏการณ์ชุมนุมรอบเดือน ม.ค. ก่อนเส้นทางสู่วันเลือกตั้ง*, 2 February 2019, https://www.tlhr2014.com/?p=10677 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2563).

[49] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[50] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[51] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 30 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[52] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 13 กุมพาภันธ์ 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[53] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 30 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

การติดตามกิจกรรมบนสื่อโซเชียลของปิ่นแก้วอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลก่อนหน้า ทหารเคยนำตัวปิ่นแก้วไปสอบสวนที่มทบ.33 จังหวัดเชียงใหม่ถึงสองครั้ง หลังการรัฐประหารในปี 2557 และอีกครั้งในปี 2560[54] การถูกนำตัวไปสอบสวนครั้งที่สองเป็นผลมาจากการรูปภาพที่โพสต์บนเฟซบุ๊กของปิ่นแก้ว ซึ่งประกอบด้วยไปด้วยบุคคล 10 ถึง 15 คนบริเวณประตูท่าแพในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทุกคนหันหน้าเข้าหาประตูและยกมือขึ้น ปิ่นแก้วแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ดังกล่าวว่า "*เสรีภาพ เสรีภาพ เสรีภาพ*" ซึ่งเจ้าหน้าที่ทหารกล่าวหาว่าเป็นแถลงการณ์ทางการเมือง[55]

เมื่อถามปิ่นแก้วว่ารัฐบาลไทยสามารถดำเนินการอะไรเพื่อจัดการกับข้อจำกัดด้านสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ ปิ่นแก้วตอบแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า "*คำแนะนำของดิฉันหรอ…กองทัพไม่ได้มีหน้าที่จับตาดูเฟซบุ๊กของประชาชน*" [56]

นับตั้งแต่การเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 ทางการไทยยังไม่สามารถสืบสวนการโจมตีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรม พร้อมทั้งยังคงแจ้งความดำเนินคดีอาญากับบุคคลที่วิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวรัฐบาลออนไลน์[57] ในเดือนกรกฎาคม 2562 "สุชานันท์" ถูกจับพร้อมกับอีก 13 คน พร้อมถูกกล่าวหาว่าโพสต์รูปถ่ายและแสดงความคิดเห็นบนเฟซบุ๊ก กล่าวหาว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบการโจมตีนักกิจกรรมสิรวิชญ์ เสรีธิวัฒน์ หรือ "จ่านิว" อัยการสูงสุดฟ้องร้อง "สุชานันท์" โดยกล่าวหาว่าข้อความดังกล่าวก่อให้เกิดความแตกแยกและอาจก่อให้เกิดอันตรายความเสียหายต่อความมั่นคงแห่งประเทศ ถือเป็นการละเมิดมาตรา 14 แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์[58] ขณะให้สัมภาษณ์แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลในเดือนพฤศจิกายน 2562 "สุชานันท์" กล่าวว่า "*ดิฉันอยากให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเอาเรื่องนี้ไปเล่าให้หลายๆ ภาคส่วนได้รับรู้ ที่อยู่ต่างประเทศจะรู้ว่าเราไม่มีเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่นี่ เราถูกปิดปากโดยกฎหมายและเราก็วิจารณ์รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ไม่ได้*"[59]

เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562 หลังจากบุคคลกว่าสี่คนโจมตีจ่านิว นักกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน ด้วยไม้เบสบอลจนเขาต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล[60] "สุชานันท์" ถูกกล่าวหาว่าโพสต์รูปถ่ายของพล.ต.อ.

---

[54] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 30 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[55] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 30 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[56] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 30 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[57] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *การขยายตัวของความรุนแรงที่เป็นระบบ: ข้อสังเกตต่อการลอบทำร้ายนักกิจกรรมการเมือง*, 3 มิถุนายน 2562, https://www.tlhr2014.com/?p=12598 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); ภาณุ วงศ์ชะอุ่ม, พนารัตน์ เทพกำปนาท, แมทธิว โตสเตวิน, "ขวาจัด: การแบ่งขั้วการเมืองรุนแรงขึ้นในประเทศไทย (Hard right: Political divide deepens in Thailand)," *รอยเตอร์*, 5 กันยายน 2562, https://www.reuters.com/article/us-thailand-politics-right-analysis/hard-right-political-divide-deepens-in-thailand-idUSKCN1VQ0JS (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[58] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[59] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ "สุชานันท์", แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 16 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[60] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่น, "เรียกร้องให้ทางการไทยนำตัวบุคคลที่ทำร้ายจ่านิว เอกชัย และฟอร์ดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม (Thai authorities urged to bring to justice attackers of Ja New, Ekachai and Ford)," 28 มิถุนายน 2562, https://www.amnesty.or.th/en/latest/news/725/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). 'จ่านิว'ถูกทำร้ายอีกรอบ ส่งตัวเข้าห้องฉุกเฉิน ('Ja New' assaulted again, sent to ICU), *บางกอกโพสต์*, 28 มิถุนายน 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1703660/ja-new-assaulted-again-sent-to-icu (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

ชัยวัฒน์ เกตุวรชัย รองผู้บังคับบัญชา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกล่าวว่าเขาเป็นหัวหน้ามาเฟียที่คุกคามนักกิจกรรมประชาธิปไตย ได้แก่ เอกชัย หงส์กังวาน อนุรักษ์ เจนตวนิชย์ หรือฟอร์ด และจ่านิว[61]

"สุชานันท์" ยังถูกกล่าวหาว่า ในวันเดียวกันนั้นเธอโพสต์รูปถ่ายอีกรูปของพล.ต.อ.ชัยวัฒน์ เกตุวรชัย และพล.ต.ต.จิรภพ ภูริเดช ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ในโพสต์ของเธอ "สุชานันท์" เรียกร้องให้พล.ต.ต.จิรภพจัดการปัญหาการโจมตีนักกิจกรรม พร้อมทั้งกล่าวว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนสี่นายช่วยเหลือพล.ต.อ.ชัยวัฒน์โจมตีจ่านิว เอกชัย และฟอร์ด "สุชานันท์" ยังกล่าวเพิ่มเติมว่าพล.ต.อ.ชัยวัฒน์เป็น "มือซ้าย" ของรองนายกรัฐมนตรีพล.อ.ประวิทย์ วงษ์สุวรรณ[62]

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2562 "สุชานันท์" ถูกจับกุมและควบคุมตัวพร้อมกับผู้ต้องหาอีก 13 คนที่ถูกกล่าวหาว่าแชร์โพสต์ของเธอ โดยถูกควบคุมตัวที่สถานีตำรวจทุ่งสองห้อง กรุงเทพฯ ผู้ต้องหาอีก 13 คนให้การยอมรับต่อข้อหาตามมาตรา 14 แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์แต่ "สุชานันท์" ให้การปฏิเสธตลอดข้อกล่าวหา ต่อมาเธอถูกสั่งฟ้องโดยอัยการเมื่อวันที่ 6 กันยายนและภายหลังได้รับประกันตัว[63] ศาลนัดพิจารณาคดีของ "สุชานันท์" ครั้งต่อไปในเดือนกันยายน 2563[64]

"สุชานันท์" ให้ความเห็นกับคดีของเธอว่า "*รู้สึกว่าเราโดนละเมิดสิทธิ มันไม่เป็นธรรมกับประชาชนทั่วไปธรรมดา...คุณไม่ใช่ประชาชนทั่วไป...คุณเป็นข้าราชการชั้นสูง คุณมาแจ้งความเอาผิดกับประชาชนมันถือว่ามันไม่ถูกต้อง ถึงดิฉันทำจริงหรือไม่มันก็เป็นความคิดทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องแสดงออกได้โดยสุจริตชน ไม่มีใครอยู่เบื้องหลัง*"[65]

การจำกัดการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์

> ***"ดูเหมือนว่าเจ้าหน้าที่จะไม่ใช้[มาตรา 112]แล้วใช้[มาตรา] 116 แทน... มันน่าเศร้ามาก ถ้าเราโฟกัสที่ 112 คนจะเห็นชัดเลยว่าสถานการณ์ดีขึ้น คดี 112 น้อยลง แต่มันไม่ใช่แบบนั้น เพราะคดีพวกนี้ถูกแทนที่ด้วย***

[61] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[62] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

[63] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล; บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ "สุชานันท์", แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[64] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสังเกตการณ์การดำเนินคดี, 4 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[65] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ "สุชานันท์", แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 16 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

กฎหมายอื่น สุดท้ายแล้วคนก็ยังโดนฟ้องจากการใช้เสรีภาพการแสดงออกอยู่”

สฤณี อาชวานันทกุล, Thai Netizen Network[66]

แม้รัฐบาลได้หยุดฟ้องร้องคดีใหม่ด้วยข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ แต่ก็ยังคงดำเนินคดีกับบุคคลที่โพสต์เนื้อหาถูกเข้าใจว่าสร้างความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ โดยทั่วไปการดำเนินคดีเหล่านี้มักใช้กฎหมายสองฉบับที่มีความคลุมเครือแทน ได้แก่ ข้อหายุยงปลุกปั่น (มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา) หรือพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ แท้จริงแล้วคดีเหล่านี้ไม่เกิดเพียงแค่กับเนื้อหาที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ แต่ยังรวมถึงข้อความส่วนตัวที่ส่งผ่านแอปพลิเคชั่นไลน์เช่นกัน

มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา คือข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของประเทศไทย กำหนดให้มีโทษจำคุกไม่เกิน 15 ปีสำหรับบุคคลที่ "หมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์"[67] โดยทั่วไปเจ้าหน้าที่มักเป็นผู้แจ้งความด้วยข้อหาตามมาตรา 112 เพราะพิจารณาว่าการโพสต์หรือแชร์ข้อความที่มีลักษณะวิจารณ์บนโลกออนไลน์เป็นการล่วงละเมิดต่อสถาบันพระมหากษัตริย์[68] อย่างไรก็ตาม ในเดือนกุมภาพันธ์ 2561 สำนักงานอัยการสูงสุดได้ออกคำสั่งระบุว่าสำนักงานมีอำนาจตัดสินเด็ดขาดว่าจะดำเนินคดีตามมาตรา 112 หรือไม่[69] อุปสรรคทางกระบวนการนี้มีประสิทธิภาพในการระงับการฟ้องร้องคดี ในประเด็นนี้ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงานว่า ไม่มีบุคคลใดถูกแจ้งความในคดีใหม่ด้วยข้อหาตามมาตรา 112 ตลอดปี 2562[70]

กระนั้นทางการไทยพบวิธีการอื่นที่สามารถทดแทนมาตรานี้ได้ ตั้งแต่การเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 เจ้าหน้าที่ได้ใช้พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ดำเนินคดีทางอาญาต่อบุคคลหลายคนที่โพสต์ข้อความซึ่งถือว่าเป็น “ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร”[71] ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนตุลาคม 2562 ฝ่ายกฎหมายของกระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมแจ้งความคดีอาญาต่อกาณฑ์ พงษ์ประภาพันธ์ นักกิจกรรม ด้วยข้อหาตามมาตรา 14(3) แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ จากการที่เขาแสดงความเกี่ยวกับการสวรรคตของพระมหากษัตริย์ยุโรปในอดีต

---

[66] บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 28 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[67] ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 112, http://library.siam-legal.com/thai-law/criminal-code-royal-family-sections-107-112/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 25629).

[68] ฮิวเมนไรท์วอทช์, “การกล้าแสดงความเห็นเป็นเรื่องเสี่ยงอันตราย”: การทำให้การแสดงออกอย่างสงบเป็นอาชญากรรมในประเทศไทย (*To Speak Out is Dangerous": The Criminalization of Peaceful Expression in Thailand*), 24 ตุลาคม 2562, https://www.hrw.org/report/2019/10/24/speak-out-dangerous/criminalization-peaceful-expression-thailand (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562), หน้า 91.

[69] สนง.อัยการสูงสุด ออกแนวปฏิบัติใหม่ รวบคดี 112 ให้ อสส.พิจารณา, *บีบีซี*, 27 กุมภาพันธ์ 2561, https://www.bbc.com/thai/thailand-43209449 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[70] บทสัมภาษณ์ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. ดูศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *การเปลี่ยนแปลงของแนวทางการบังคับใช้มาตรา 112 ในรอบปี 2561*, 15 มกราคม 2562, https://www.tlhr2014.com/?p=10309 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[71] พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14(3), แปลโดย Thai Netizen Network, https://thainetizen.org/docs/cybercrime-act-2017/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

การดำเนินคดีเกิดจากช่วงเวลาโพสต์บนสื่อโซเชียลเกี่ยวกับประเด็นที่ได้รับความสนใจจากสาธารณะ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2562 ขบวนเสด็จพระราชดำเนินกลางเมืองกรุงเทพฯส่งผลให้การมนาคมหยุดชะงัก มีบุคคลโพสต์ข้อความบนทวิตเตอร์เกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวมากกว่า 700,000 ทวีต โดยหลายคนแสดงความคับข้องใจอย่างมากต่อการจราจรที่ติดขัดจากขบวนเสด็จพระราชดำเนิน[72] กาณฑ์โพสต์แสดงความคิดเห็นบนเฟซบุ๊กเช่นกัน โดยตั้งคำถามว่า "*อยากจบแบบไหน – ยิงกราดเหมือนรัสเซีย – กิโยติน ตัดหัว เหมือนฝรั่งเศส – ลี้ภัย เหมือนเยอรมัน – ทำประชามติ เหมือนกรีซ – ยึดอำนาจ ไล่ออกอยู่ประเทศเพื่อนบ้านเหมือนลาว*"[73]

เมื่อเวลาประมาณ 20.00 น. ของวันที่ 7 ตุลาคม 2562 เจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) เดินทางไปที่บ้านกาณฑ์ พร้อมทั้งจับกุมตัวและควบคุมเขาที่สถานีตำรวจแจ้งวัฒนะ ก่อนแจ้งข้อหาจากการโพสต์ออนไลน์ กาณฑ์ได้ประกันตัวด้วยหลักทรัพย์ 100,000 บาทในวันรุ่งขึ้น[74]

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคม และพุทธิพงษ์ ปุณณกันต์ อดีตโฆษกรัฐบาล แสดงความคิดเห็นรุนแรงเกี่ยวกับกรณีนี้ว่า "พวกเราทำจริงจัง ทำอย่างรอบคอบ เคร่งครัด แล้วก็ดำเนินการจับกุมได้ เพื่อให้เป็นตัวอย่างด้วยให้กับพี่น้องประชาชนคนอื่นๆ ว่าการดำเนินการแบบนี้ก็อยากจะให้คิดให้ดี ให้รอบคอบ มีผลทั้งในคดีอาญา และก็มีโทษทั้งจำทั้งปรับ"[75] ก่อนหน้านี้พุทธิพงษ์ได้อาสาให้ใช้เฟซบุ๊กของตนเองเพื่อกำจัดเนื้อหาที่สร้างความเสียดายประชาชน[76]

ทนายความด้านสิทธิมนุษยชนชี้ให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องของคดีกาณฑ์และจตุภัทร์ บุญภัทรรักษา หรือไผ่ โดยกล่าวว่า "*มันเป็นการออกมาบลัฟ ออกมาทำให้คนที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของการเชือดไก่ให้ลิงดู เพราะกาณฑ์เป็นบุคคลที่อยู่ในสปอตไลท์ คล้ายๆ คดีไผ่ ประชาชนที่ไม่มีส่วนเคลื่อนไหวทางการเมือง เป็นนักกิจกรรมหรือนักเคลื่อนไหว เขาจะไม่จับ เพราะฉะนั้นน้ำหนักที่ดีพอจะทำ IO ก็เหมือนการโฆษณา ต้องเอาคนที่น่าสนใจ*"[77]

การที่รัฐบาลคุกคามผู้ใช้อินเตอร์เน็ตที่เป็นที่รู้จักและโพสต์เนื้อหาที่ถูกมองว่าวิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ส่งผลให้มีการดำเนินคดีทั่วประเทศไทย เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 ผู้ใช้ทวิตเตอร์อายุ 20 ปี ซึ่งใช้นามแฝงว่า "นิรนาม" ถูกจับกุมที่บ้านของเขาในพัทยา จังหวัดชลบุรี ภายหลังเขาถูกแจ้งข้อหาตามมาตรา

---

[72] ธีรนัย จารุวัสตร์, "ชาวเน็ตโกรธรถติดเพราะขบวนเสด็จฯ (Netizens Angered By Motorcade Traffic Woes," *ข่าวสด อิงลิช*, 2 ตุลาคม 2562, http://www.khaosodenglish.com/news/2019/10/02/netizens-angered-by-motorcade-traffic-woes/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[73] บทสัมภาษณ์กาณฑ์ พงษ์ประภาพันธ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[74] บทสัมภาษณ์ทนายความสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 28 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[75] "ประเทศไทยจับกุมเพราะประเด็น #ขบวนเสด็จฯ (Thailand arrests man amid #royalmotorcade controversy)," *รอยเตอร์*, 8 ตุลาคม 2562, https://www.reuters.com/article/us-thailand-cyber/thailand-arrests-man-amid-royalmotorcade-controversy-idUSKBN1WN0GE (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). https://www.youtube.com/watch?v=D1aKcdFEhgU

[76] พัชร์พิชา ธนาเกษมพิพัฒน์, "ประเทศไทยให้บริษัทเทคฯ ตั้งศูนย์ต่อต้าน 'ข่าวปลอม' ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Thailand asks tech firms to set up centers against 'fake news' in Southeast Asia)," *รอยเตอร์*, 19 สิงหาคม 2562, https://www.reuters.com/article/us-asean-fakenews/thailand-asks-tech-firms-to-set-up-centers-against-fake-news-in-southeast-asia-idUSKCN1V917J (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[77] บทสัมภาษณ์ทนายความสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 28 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

14 (3) แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ อันเป็นผลมาจากโพสต์ข้อความบนทวิตเตอร์ซึ่งมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ พร้อมทั้งความคิดเห็นในลักษณะเสียดสี[78]

ในตอนเช้าของวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2563 เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบประมาณ 10 นายมาที่บ้านของครอบครัว "นิรนาม" และแสดงหมายเรียกและหมายค้นซึ่งออกโดยศาลจังหวัดพัทยา หลังจากเจ้าหน้าที่ค้นบ้านและยึดโทรศัพท์มือถือสองเครื่อง เจ้าหน้าที่นำตัว "นิรนาม" และผู้ปกครองของเขาไปสอบปากคำที่สถานีตำรวจพัทยา เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้แสดงหมายจับแต่อย่างใด

ระหว่างการสอบปากคำ "นิรนาม" เจ้าหน้าที่ตำรวจแสดงหลักฐานภาพหน้าจอมากกว่า 30 ชุดจากบัญชีทวิตเตอร์ของเขา รวมถึงหลายภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เจ้าหน้าที่ที่สอบปากคำยังได้บันทึกบทสนทนาระหว่างการสอบสวนด้วยโทรศัพท์มือถือ เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563 ร.ต.ท.ชลวิทย์ อธิพันธ์สีห์จากสถานีตำรวจพัทยายื่นคำร้องควบคุมขอควบคุมตัว "นิรนาม" ระหว่างการสอบสวน โดยอ้างว่าเขามีความเสี่ยงในการหนีและอ้างถึงกำหนดโทษสูงตามมาตรา[79] หลังจากศาลจังหวัดพัทยาปฏิเสธไม่ให้ประกันตัว เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563 ครอบครัวของ "นิรนาม" ได้ยื่นขอประกันตัวอีกครั้งด้วยหลักทรัพย์ 200,000 บาท เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563[80] การพิจารณาคดีเบื้องต้นจะมีขึ้นในวันที่ 8 มิถุนายน 2563[81]

เจ้าหน้าที่ยังฟ้องร้องต่อบุคคลที่โพสต์ข้อความบนสื่อโซเชียลในลักษณะส่วนตัว โดยอ้างว่าเพื่อปกป้องความมั่นคงแห่งชาติ ในเดือนมกราคม 2562 ตามที่อัยการสูงสุดยื่นร้องเรียน ตำรวจแจ้งความ "มาลี" ด้วยข้อหาตามมาตรา 33, 83, 91, 116 และ 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงมาตรา 8 แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ เจ้าหน้าที่อ้างว่าเธอจัดตั้งองค์กรอาชญากรรมเพื่อก่อให้เกิดความกระด้างกระเดื่องและต่อต้านสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐบาล พร้อมทั้งแชร์รูปถ่ายของตนถือธงที่เขียนว่า "สหพันธรัฐไท" กลุ่มสหพันธรัฐไท ในกลุ่มสนทนาส่วนตัวบนแอปพลิเคชั่นไลน์[82]

เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2561 "มาลี" เดินทางไปที่ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลเวิร์ลในจังหวัดอุบลราชธานี สถานที่ซึ่งเธอถ่ายรูปตนเองถือธงที่ประดับด้วยโลโก้ของกลุ่มสหพันธรัฐไท "มาลี" แชร์รูปถ่ายกับเพื่อนของเธอในแอปพลิเคชันไลน์ ต่อมาเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม เจ้าหน้าที่ตำรวจประมาณ 30 นายปรากฏตัวที่บ้านของ "มาลี" และนำตัวเธอไปสอบปากคำที่สถานีตำรวจใกล้เคียง ก่อนที่จะส่งตัวเธอไปยังมณฑลทหารบกที่ 22 อำเภอวารินชำราบ "มาลี" บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า "*[เจ้าหน้าที่]ก็ถ่ายรูปพี่ตลอด แบบนี้มันกลัว เราไม่เคย*

---

[78] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, "ผู้ใช้ทวิตเตอร์ "นิรนาม_" ถูกจับกุมดำเนินคดีพ.ร.บ.คอมฯ ก่อนศาลไม่ให้ประกันตัว อ้างเป็นเรื่องร้ายแรง", 20 กุมภาพันธ์ 2563, https://www.tlhr2014.com/?p=16073 (เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2563).

[79] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, "ผู้ใช้ทวิตเตอร์ "นิรนาม_" ถูกจับกุมดำเนินคดีพ.ร.บ.คอมฯ ก่อนศาลไม่ให้ประกันตัว อ้างเป็นเรื่องร้ายแรง", 20 กุมภาพันธ์ 2563, https://www.tlhr2014.com/?p=16073 (เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2563).

[80] บทสัมภาษณ์ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 6 มีนาคม 2563, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.
ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, "ยิ้มแรกของพ่อกับแม่ในรอบหกวัน: บันทึกเรื่อง "นิรนาม_" ก่อนจะได้ประกันตัว," 24 กุมภาพันธ์ 25623, https://www.tlhr2014.com/?p=16191 (เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2563).

[81] บทสัมภาษณ์ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 7 เมษายน 2563, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[82] บทสัมภาษณ์ตัวแทนทางกฎหมายของ "มาลี," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย; ตามมาตรา 209 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กลุ่มสหพันธรัฐไทเข้าข่าย "ตั้งยี่" เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ "ปกปิดวิธีดำเนินการและมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย" ดูประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 209, https://library2.parliament.go.th/library/content_law/18.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

เจอแบบนี้ มันทั้งตกใจทั้งอะไร...พี่ไม่ได้ถ่ายรูปตัวเองนะ ถ่ายบรรยากาศทั่วๆ ไป...น้องสองคนเขาเดินมา เขาก็ไปถ่ายให้...ก็แค่นั้นแล้วเราก็ส่งไลน์ไปให้เพื่อน...ไม่ได้โพสต์เฟซ[บุ๊ค]เพราะว่าพี่ไม่เล่นเฟซ[บุ๊ค]"[83]

เจ้าหน้าที่ทหารควบคุมตัว "มาลี" ไว้ทั้งหมดสี่วันก่อนปล่อยตัวเธอ เพียงเพื่อจะจับกุมเธออีกครั้งในวันที่ 13 ธันวาคมและพาตัวไปยังมณฑลทหารบกที่ 11 กรุงเทพฯ "มาลี"ถูกปล่อยตัวอีกครั้งเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม มีการออกหมายเรียกเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2562[84] "มาลี" เล่าถึงความร้ายแรงของคดีกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า "*เขามาถ่ายรูปกับพี่ เข้ามาตรงหน้าบ้านพี่แล้วก็ไปเอาข้างบ้านพี่มาเป็นพยาน มาถ่ายรูปด้วยกันสี่คน มีเสธ.สองเสธ...แล้วก็พี่แล้วก็น้องข้างบ้านพี่ แล้วก็บอกว่าเดี๋ยวจะส่งไปให้ร.10 ดู*"[85] เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2562 เจ้าหน้าที่แจ้งข้อหาอย่างเป็นทางการ และ "มาลี" ได้รับประกันตัวด้วยหลักทรัพย์ 600,000 บาท[86]

คดีของ "มาลี" เป็นหนึ่งใน 11 คดีที่ฟ้องร้องต่อสมาชิกของกลุ่มสหพันธรัฐไท ซึ่งมีผู้ถูกกล่าวหาอย่างน้อย 20 คน[87] เจ้าหน้าที่อ้างว่ากลุ่มดังกล่าวต้องการโค่นล้มสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐบาล เปลี่ยนแปลงระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นระบอบสหพันธรัฐที่มีประธานาธิบดี รวมถึงพยายามโน้มน้าวให้ผู้คนก่อความวุ่นวายภายในราชอาณาจักรซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อความมั่นคงแห่งชาติ[88]

ปัจจุบัน "มาลี" เป็นจำเลยเพียงรายเดียวที่เข้ารับการไต่สวนโดยศาลในข้อหาดังกล่าว เนื่องจากไม่ทราบที่อยู่ของจำเลยคนอื่น เป็นที่รู้จักกันดีว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าไม่เคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ย่อมได้รับ

---

[83] บทสัมภาษณ์ "มาลี," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 16 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[84] บทสัมภาษณ์ "มาลี," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 16 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย, และบทสัมภาษณ์ตัวแทนทางกฎหมายของ "มาลี," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[85] บทสัมภาษณ์ "มาลี," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 16 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[86] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, สั่งฟ้องหญิงสูงวัยอุบลฯ ม.116-อั้งยี่-พ.ร.บ.คอมฯ เหตุสวมเสื้อดำ, 23 กันยายน 2562, https://www.tlhr2014.com/?p=13883 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[87] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *1 ปี ความเคลื่อนไหวคดี 'สหพันธรัฐไท': ดำเนินคดีอย่างน้อย 20 คน ใน 11 คดี*, 25 กันยายน 2562, https://www.tlhr2014.com/?p=13896 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[88] เอกสารตำรวจตรวจสอบโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ผลกระทบ ดังที่ผู้ลี้ภัยชาวไทยหลายคนที่ถูกฟ้องร้องด้วยข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพได้หายตัวไปและเชื่อกันว่าเสียชีวิตแล้ว[89] นัดพิจารณาคดีครั้งต่อไปของ “มาลี” มีในในเดือนกันยายน 2563[90]

เมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนจากการใช้มาตรา 112 เพื่อดำเนินคดีกับเนื้อหาทางออนไลน์ ทนายความด้านสิทธิมนุษยชนบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า *“มันยังมีบางกลุ่มที่ยังใช้[มาตรา 112]เป็นเครื่องมือในการดำเนินการกับบุคคลที่เห็นต่างทางการเมืองอยู่ ตรงนี้คือปัญหา ปัญหาต่อสังคมไทยกับปัญหาต่อสถาบันด้วย...การเอาคดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงมาเป็นเกราะปิดปากประชาชนง่ายที่สุด”*[91]

การคุกคามและข่มขู่ผู้ใช้อินเตอร์เน็ต

ทางการไทยใช้วิธีการต่างๆ สกัดกั้นการแสดงออกออนไลน์ นอกเหนือจากการฟ้องร้องคดีทางอาญาเพื่อหยุดยั้งการเผยแพร่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ ตำรวจยังใช้วิธีการข่มขู่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่โพสต์ได้รับความสนใจจากสาธารณะ ผ่านการการสอบสวนพวกเขาโดยปราศจากเอกสารทางกฎหมายที่จำเป็น แต่เจ้าหน้าที่กลับดำเนินการเพียงเล็กน้อยเพื่อควบคุมการเผยแพร่ของเนื้อหาที่ละเมิดสิทธิต่อบุคคลที่นักวิจารณ์รัฐบาล

เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2562 เวลาประมาณ 9.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบเข้าจับกุมนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพาเธอไปที่สถานีตำรวจคลองหลวง เจ้าหน้าที่สิบนายดำเนินการสอบปากคำเธอเกี่ยวกับการโพสต์บนทวิตเตอร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับรัฐบาลและสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีผู้แชร์กว่า 60,000 ครั้ง[92] เจ้าหน้าที่แสดงหลักฐานเนื้อหาจากโพสต์บนทวิตเตอร์ของนักศึกษาในเดือนตุลาคม 2562 พร้อมบันทึกการสอบปากคำเธอเป็นเวลาประมาณหนึ่งชั่วโมง[93] เจ้าหน้าที่ตักเตือนนักศึกษาไม่ให้เผยแพร่ข้อมูลการสอบปากคำดังกล่าว พร้อมทั้งบังคับให้เธอเซ็นชื่อในเอกสารสองฉบับ เพื่อยืนยันว่าเธอยินยอมให้เจ้าหน้าที่

---

[89] ยกตัวอย่างเช่น หลังจากวุฒิพงศ์ กชธรรมคุณ หรือ “โกตี๋” หลบหนีจากประเทศไทยในปี 2559 เขาถูกลักพาตัวโดยกลุ่มชายชุดดำจากบ้านที่เมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว ในเดือนกรกฎาคม 2560 และไม่มีผู้พบเห็นหลังจากนั้น ฮันนาห์ เอลิส-ปีเตอร์สัน, “นักกิจกรรมที่ถูกฟ้องข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ‘หายตัว’ ไปในเวียดนาม (Thai activists accused of insulting monarchy ‘disappear’ in Vietnam),” *เดอะ การ์เดียน*, 10 พฤษภาคม 2562, https://www.theguardian.com/world/2019/may/10/thai-activists-accused-of-insulting-monarchy-disappear-in-vietnam (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). วันที่ 8 พฤษภาคม 2562 เชื่อได้ว่าชูชีพ ชีวสุทธิ์ กฤษณะ ทัพไทย (สหายยังบลัด) และสยาม ธีรวุฒิ (สหายข้าวเหนียวมะม่วง) ถูกส่งตัวจากเวียดนามกลับไทย แม้ว่ารองนายกรัฐมนตรีประวิตร วงษ์สุวรรณได้ปฏิเสธว่าผู้ต้องหาเหล่านี้ถูกส่งตัวจากเวียดนาม. แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทย: ยืนยันความปลอดภัยและที่อยู่ของพลเมืองไทยทั้งสาม (Thailand: Confirm safety and whereabouts of three Thai citizens),” 10 พฤษภาคม 2562, https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/05/thailand-confirm-safety-and-whereabouts-of-three-thai-citizens/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); ฮิวแมนไรท์วอทช์, “ประเทศไทย: นักวิจารณ์อาจ ‘หายตัวไป’ (Thailand: Critics Feared ‘Disappeared’),’” 9 พฤษภาคม 2562, https://www.hrw.org/news/2019/05/09/thailand-critics-feared-disappeared (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). ดูเพิ่มเติม “พ่อแม่ผู้ลี้ภัยหาข้อมูลการหายตัวไปของลูก (Exile's parents seek information on his disappearance),” *สำนักข่าวเอพี*, 13 พฤษภาคม 2562, https://www.bangkokpost.com/thailand/politics/1676880/exiles-parents-seek-information-on-his-disappearance (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562). ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์, “กรณีผู้เห็นต่างไทยที่หายตัวไป (The Case of Thailand's Disappearing Dissidents),” *นิวยอร์กไทมส์*, 14 ตุลาคม 2562, https://www.nytimes.com/2019/10/14/opinion/thailand-dissidents-disappearance-murder.html (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[90] บทสัมภาษณ์ตัวแทนทางกฎหมายของ “มาลี,” แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[91] บทสัมภาษณ์ทนายความสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 28 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[92] บทสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 5 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. ดูศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *จนท. ไม่ทราบหน่วย คุมตัว นศ.มธ. ข่มขู่บังคับให้ข้อมูล เหตุรีทวีตเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์*, 6 พฤศจิกายน 2562, https://www.tlhr2014.com/?p=14404&lang=en (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[93] บทสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 5 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. ดูเพิ่มเติมโพสต์เฟซบุ๊กของแอนดรูว์ แม็กเกรเกอร์ มาร์แชลล์, 5 พฤศจิกายน 2562, https://www.facebook.com/zenjournalist/posts/10157245842251154 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

สอบปากคำ และระบุว่าเธอเข้าใจว่าจะต้องถูกดำเนินคดีหากเธอโพสต์เนื้อหาที่คล้ายคลึงกันในอนาคต[94] ในภายหลัง ก่อนที่นักศึกษาจะลบบัญชีของเธอ เธอชี้แจงในทวิตเตอร์ว่า "*อยากเตือนคนที่ผ่านมาอ่านทวิตหรืออีอะไร คิดดีๆ ก่อนนะ ระวังตัวด้วย มันมีคนจับตาดูอยู่จริงๆ*"

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้ใช้ทวิตเตอร์อีกคนชื่อ "เฉลิม" ผู้เล่าถึงกรณีที่คล้ายคลึงกันซึ่งเกิดขึ้นหลังจากการเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 หลังจาก "เฉลิม" โพสต์เนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีผู้แชร์ประมาณ 50,000 ครั้ง เจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบ สอบปากคำ "เฉลิม" เป็นเวลาสองชั่วโมงในที่ทำงานของเขา[95] เขาบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เจ้าหน้าที่ไม่ได้แสดงเอกสารใดเพื่อระบุตัวตน แต่ตักเตือนเขาว่าเจ้าหน้าที่ระดับสูงทราบถึงกิจกรรมออนไลน์ของเขา เขาเล่าว่า

> "*[พนักงานผม]บอกว่าพวกนี้เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เขาไม่ได้แนะนำตัว เป็นผู้ชายทุกคน แต่เขาไม่ได้ให้เอกสารยืนยันตัว เขาไม่ได้บอกว่ามาจากไหน ไม่ได้บอกชื่อ ไม่มีเอกสารอะไรทั้งนั้น แล้วเขาก็บอกว่า "เบื้องบนรู้เรื่องทวีต" ของผม*"[96]

"เฉลิม" ยังถูกเจ้าหน้าที่บังคับให้ลบเนื้อหาออนไลน์เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ขณะที่เจ้าหน้าที่บันทึกวิดีโอโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเขา "*เจ้าหน้าที่บอกผมว่าห้ามทวีตเรื่องนี้อีก เพราะก็รู้ว่าความปลอดภัยของร.10ต้องมาก่อน... เขาสั่งให้ผมลบทวีต คนหนึ่งถ่ายวิดีโอตอนโดนสอบปากคำไว้ ไม่ได้บอกผมว่าจะถ่าย ตอนผมลบทวีตเขาก็ถ่ายวิดีโอไว้*"[97] ในทั้งสองกรณี เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้แสดงหมาจับหรือหมายเรียกก่อนการสอบปากคำ พร้อมทั้งตักเตือนผู้ให้สัมภาษณ์ว่าห้ามเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าว[98] กลยุทธ์ดังกล่าวของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงทำหน้าที่คุกคามและข่มขู่บุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ยังส่งข้อความที่น่ากังวลไปยังนักกิจกรรมออนไลน์คนอื่น

การจับตาดู "ข่าวปลอม"

ในเดือนพฤศจิกายน 2562 กระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมเปิดตัวศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม เพื่อจับตาดูเนื้อหาออนไลน์ที่อาจสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาชนหรือส่งผลกระทบในวงกว้างต่อ "ความสงบเรียบร้อย

---

[94] บทสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 5 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. ดูเพิ่มเติมโพสต์เฟซบุ๊กของแอนดรูว์ แม็กเกรเกอร์ มาร์แชลล์, 3 พฤศจิกายน 2562, https://www.facebook.com/zenjournalist/posts/10157245842251154 (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[95] บทสัมภาษณ์ "เฉลิม," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[96] บทสัมภาษณ์ "เฉลิม," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[97] บทสัมภาษณ์ตัวแทนทางกฎหมายของ "มาลี," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[98] บทสัมภาษณ์นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 5 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย, และ บทสัมภาษณ์ "เฉลิม," แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 14 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย. ดูศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, *จนท.ไม่ทราบหน่วย คุมตัว นศ.มธ. ชู่บังคับให้ข้อมูล เหตุรีทวิตเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์*, 6 พฤศจิกายน 2562, https://www.tlhr2014.com/?p=14404&lang=en (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

ศีลธรรมอันดี และความมั่นคงแห่งชาติ"[99] ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมมีหน้าเฟซบุ๊ก รวมถึงกลุ่มสนทนาบนไลน์ และเว็บไซต์ที่เผยแพร่ตัวอย่างของ "ข่าวปลอม"[100]

เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2563 รัฐบาลไทยประกาศห้าม "การเสนอข่าวหรือทำให้แพร่หลายทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งมีข้อความหรือข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด 19) อันไม่เป็นความจริงและอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการใช้อำนาจพ.ร.ก.ฉุกเฉินเพื่อรับมือกับการระบาดของไวรัสโควิด-19[101] พ.ร.ก.ฉุกเฉินให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการเซ็นเซอร์การสื่อสาร พร้อมทั้งดำเนินคดีทั้งกับผู้เผยแพร่ข้อความดังกล่าวและบุคคลที่วิจารณ์วิธีการรับมือของรัฐบาลต่อการระบาดของโควิด-19 ด้วยข้อหาตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์หรือพ.ร.ก.ฉุกเฉิน กฎหมายเหล่านี้กำหนดให้มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและสองปี ตามลำดับ[102]

เมื่อวันที่ 16 มีนาคม ดนัย อุสมา ศิลปินวัย 42 ปีหรือที่รู้จักกันในชื่อ "Zen Wide" โพสต์ข้อความบนเฟซบุ๊กว่า เมื่อเดินทางกลับจากสเปน ทั้งเขาและผู้โดยสารคนอื่น จากเที่ยวบินเดียวกันไม่พบเห็นจุดตรวจคัดกรองโควิด-19 ที่สนามบินสุวรรณภูมิ ภายหลังเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2563 เจ้าหน้าที่จับกุมตัวดนัยที่แกลอรีรูปภาพในจังหวัดภูเก็ต หลังจากมีการร้องเรียนโดยบริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ต่อมาเขาถูกดำเนินคดีตามมาตรา 14 (2) แห่งพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์เนื่องจาก "นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จโดยประการที่น่าจะ...ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน"[103] ดนัยได้รับประกันตัวเมื่อวันที่ 24 มีนาคมด้วยเงินประกัน 100,000 บาท[104]

นักกิจกรรมหลายคนมีข้อกังวลว่า การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐในศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมอาจนำไปสู่การโต้ตอบบุคคลที่รายงานข้อมูลเท็จที่ตัวแทนรัฐบาลเป็นผู้โพสต์ นักกิจกรรมคนหนึ่งอธิบายว่า

> *"ถ้าอยากแจ้ง[ข่าวปลอม]กับหน่วยงานรัฐ ดิฉันคงจะหยุดคิดก่อนว่า "เขาจะโต้กลับอะไรเราไหม" ที่ดิฉันกังวลเกี่ยวกับศูนย์ไม่ใช่ว่าเขาจะปล่อยข่าวปลอมหรือข้อมูลเท็จ ยังไม่เห็นแบบนั้น แต่มันจะ*

---

[99] พัชร์พิชา ธนาเกษมพิพัฒน์ "ประเทศไทยเผยศูนย์ 'ต่อต้านข่าวปลอม' ควบคุมอินเตอร์เน็ต (Thailand unveils 'anti-fake news' center to police the internet)," *รอยเตอร์*, 1 พฤศจิกายน 2562, https://www.reuters.com/article/us-thailand-fakenews/thailand-unveils-anti-fake-news-center-to-police-the-internet-idUSKBN1XB48O (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562); "ประเทศไทยศูนย์จับตา 'ข่าวปลอม' ตอกย้ำข้อกังวลเซ็นเซอร์ (Thailand's 'fake news' monitoring hub fuels censorship concerns)," *สำนักข่าวเอเอฟพี*, 29 ตุลาคม 2562, https://www.scmp.com/news/asia/southeast-asia/article/3035400/thailand-launches-fake-news-monitoring-hub-amid-fears-it (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[100] ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม, https://www.antifakenewscenter.com/ (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[101] รัฐบาลไทย, *Terms of Reference of the Emergency Decree in effect from 26 มีนาคม 2563,* แปลอย่างไม่เป็นทางการโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล.

[102] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "วิธีรับมือต่อโควิด-19ของทางการไทยต้องไม่นำไปสู่ข้อจำกัดด้านสิทธิมนุษยชนที่ไม่สมเหตุผล (Thai Authorities' Covid-19 Response Must Not Lead to Unwarranted Restrictions on Human Rights and Freedom of Expression)", 27 มีนาคม 2563, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3920422020ENGLISH.PDF (เข้าถึงวันที่ 30 มีนาคม 2563).

[103] ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, "จับศิลปินโพสต์ "สุวรรณภูมิไม่มี จนท.คัดกรองโควิด" ขณะกักตัว 14 วัน หลังกลับจากสเปน", 24 มีนาคม 2563, https://www.tlhr2014.com/?p=16625 (เข้าถึงวันที่ 30 มีนาคม 2563); ฮิวแมนไรท์วอทช์, "ประเทศไทย: มาตรการโควิด-19ปราบปรามเสรีภาพในการพูด (Thailand: COVID-19 Clampdown on Free Speech)," 25 มีนาคม 2563, https://www.hrw.org/news/2020/03/25/thailand-covid-19-clampdown-free-speech (เข้าถึงวันที่ 30 มีนาคม 2563).

[104] บทสัมภาษณ์ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 7 เมษายน 2563, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

กลายเป็นช่องทางเอาผิดกับคนเห็นต่าง หรือคนที่แจ้งเรื่องเข้าไปอย่างสุจริตหรือเปล่า เพราะไม่มีความโปร่งใส"[105]

แม้ว่ารัฐบาลได้ให้คำมั่นทางวาจาว่าจะยุติการเผยแพร่เนื้อหาที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด นักกิจกรรมหลายคนกล่าวกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า พวกเขาตกเป็นเป้าหมาย "วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง" และข้อมูลที่เป็นเท็จจากผู้ใช้อินเตอร์เน็ต ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ยังล้มเหลวในการดำเนินการใดเพื่อลบเนื้อหาเหล่านี้[106]

ณัฏฐาเล่าว่าแม้เธอเคยเข้าพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายครั้งเพื่อร้องเรียนต่อกรณีดังกล่าว เนื้อหาที่พุ่งเป้าโจมตีเธอยังคงไม่ถูกลบจากพื้นที่ออนไลน์ "*สำหรับดิฉัน [เจ้าหน้าที่]ไม่ได้ทำอะไรกับข้อร้องเรียนที่ดิฉันแจ้งไป ขนาดดิฉันไปบ่นกับทางทนาย ตอนที่นั่งคุยกับตำรวจเขาก็ให้ความช่วยเหลือดี เขาบอกว่า "ผมเจอคนโพสต์แล้ว คนหนึ่งอยู่นครปฐม คนหนึ่งอยู่เชียงใหม่ ผมมีข้อมูลทุกอย่างแล้ว แบบนี้ผิดกฎหมาย ต้องเอาคนทำผิดมาลงโทษ" แต่ก็ไม่มีความคืบหน้า... ดิฉันร้องเรียนเข้าไปเยอะมากแต่ตำรวจไม่เคยทำอะไรกับเรื่องนี้*"[107]

กาณฑ์เล่าถึงผลกระทบจากการที่เจ้าหน้าที่ไม่จัดการกับกรณีที่เขาถูกละเมิดสิทธิออนไลน์ และความล้มเหลวของเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกโจมตี กาณฑ์กล่าวกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า "*ตอนผมโดนคดี คนวิจารณ์ผมเยอะ ทนายเห็นที่คนคอมเม้นต์แล้วกลัวว่าพวกคลั่งเจ้าจะทำร้ายผมถ้าออกไปข้างนอกตอนกลางคืนคนเดียว... เขาบอกผมว่าอย่าออกจากบ้านยกเว้นว่าจำเป็น แล้วถ้าผมออกก็ให้บอกครอบครัวหรือเพื่อนด้วย... ผมกลัวว่าจะโดนทำร้ายหรือถูกเก็บ ผมไม่อยากเป็นเหมือนจ่านิวหรือ[เอกชัย]ก่อนหน้านี้[เอกชัย]หรือจ่านิวก็หาตัวคนทำร้ายไม่ได้ ผมกลัวว่าจะเป็นแบบนั้น*" [108]

---

[105] บทสัมภาษณ์สฤณี อาชวานันทกุลทางโทรศัพท์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 28 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[106] บทสัมภาษณ์ณัฏฐา มหัทธนา, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย, และบทสัมภาษณ์กาณฑ์ พงษ์ประภาพันธ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[107] บทสัมภาษณ์ณัฏฐา มหัทธนา, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 พฤศจิกายน 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

[108] บทสัมภาษณ์กาณฑ์ พงษ์ประภาพันธ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 20 ตุลาคม 2562, กรุงเทพฯ, ประเทศไทย.

3. กฎหมายที่ใช้เพื่อจำกัดการแสดงออกออนไลน์

รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งได้ปฏิบัติตามตัวอย่างของรัฐบาลสมัยก่อนหน้า โดยใช้กฎหมายที่คลุมเครือยับยั้งสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ แม้การดำเนินคดีต่อผู้ใช้อินเตอร์เน็ตด้วยมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ) ได้ลดลงในช่วงหลายปีที่ผ่านมมา กฎหมายต่อไปนี้ยังคงเป็นกรอบให้รัฐบาลเอาผิดทางอาญาต่อการแสดงออกออนไลน์ในประเทศไทย

พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ถูกบังคับใช้ในปี 2550 และถูกแก้ไขเพิ่มเติมในปี 2560 กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจเจาหน้าที่สอดส่องและปราบปรามเนื้อหาออนไลน์ พร้อมทั้งดำเนินคดีกับบุคคลตามข้อกำหนดที่กว้างขวางของกฎหมาย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายฉบับนี้กำหนดโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับบุคคลที่นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็น "เท็จ" หรือที่ "บิดเบือน" “โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน” [109] “ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิด ความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคง ในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิด ความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” [110] และ “ข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง แห่งราชอาณาจักรหรือ

[109] พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14(1), http://www.moi.go.th/pls/portal/docs/PAGE/MOI_2555/MOI/FIRST_PAGE/COMPUTER_2550/LAW-PRB.PDF (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[110] พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14(2), http://www.moi.go.th/pls/portal/docs/PAGE/MOI_2555/MOI/FIRST_PAGE/COMPUTER_2550/LAW-PRB.PDF (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย”[111] การส่งต่อหรือแชร์เนื้อหาใดที่ละเมิดมาตรา 14 มีโทษจำคุกสูงสุดห้าปี หรือปรับสูงสุด 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ[112]

ข้อหายุงปลุกปั่น

มาตรา 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษจำคุกสูงสุดเจ็ดปีสำหรับบุคคลที่กระทำด้วยวาจา หนังสือ หรือวิธีอื่นใดเพื่อให้ “เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย” หรือ “เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร” หรือ “ให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน”[113]

ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญา

มาตรา 326 ถึง 333 แห่งประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาท รวมถึงการใส่ความผู้อื่นด้วยข้อมูลที่ “น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง”[114]

ความผิดฐานหมิ่นประมาททางอาญามีโทษจำคุกสูงสุดหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นเสียแต่ว่ากระทำโดย “เอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ” ซึ่งมีโทษจำคุกสูงสุดสองปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท[115]

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) ซึ่งประกาศใช้ครั้งแรกในปี 2548 และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เพื่อตอบสนองต่อการระบาดของไวรัสโควิด-19 ให้อำนาจหน่วยงานรัฐจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิมนุษยชนอื่นหากผู้ใดละเมิดข้อกำหนดที่คลุมเครือของกฎหมาย

---

[111] พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14(2), http://www.moi.go.th/pls/portal/docs/PAGE/MOI_2555/MOI/FIRST_PAGE/COMPUTER_2550/LAW-PRB.PDF (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[112] พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14(2), http://www.moi.go.th/pls/portal/docs/PAGE/MOI_2555/MOI/FIRST_PAGE/COMPUTER_2550/LAW-PRB.PDF (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[113] ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 116, https://library2.parliament.go.th/library/content_law/18.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[114] ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 326, https://library2.parliament.go.th/library/content_law/18.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

[115] ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 328, https://library2.parliament.go.th/library/content_law/18.pdf (เข้าถึงวันที่ 4 ธันวาคม 2562).

มาตรา 9 แห่งพ.ร.ก.ฉุกเฉินให้อำนาจเจ้าหน้าที่ยับยั้งข้อมูลซึ่ง “ที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร” [116] มาตราดังกล่าวยังมอบอำนาจให้นายกรัฐมนตรีห้ามมิให้มีการ "ชุมนุมหรือมั่วสุมกัน...หรือกระทำการใดอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย" นอกจากนี้ ข้อกำหนดที่ออกโดยอำนาจของพ.ร.ก.ฉุกเฉินยังห้ามมิให้มีการเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 ซึ่งทางการไทยเห็นว่า "ไม่เป็นความจริง" รวมถึงมิให้มี "การชุมนุม การทำกิจกรรม หรือการมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ ที่ในสถานที่แออัดหรือกระทำดังกล่าวอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย”[117] เจ้าหน้าที่สามารถฟ้องร้องต่อบุคคลด้วยข้อหาตามพ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ หรือตามพ.ร.ก.ฉุกเฉินซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับสูงสุด 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ[118]

[116] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “วิธีรับมือต่อโควิด-19ของทางการไทยต้องไม่นำไปสู่ข้อจำกัดด้านสิทธิมนุษยชนที่ไม่สมเหตุผล (Thai Authorities' Covid-19 Response Must Not Lead to Unwarranted Restrictions on Human Rights and Freedom of Expression)”, 27 มีนาคม 2563, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3920422020ENGLISH.PDF (เข้าถึงวันที่ 30 มีนาคม 2563).

[117] (คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ) ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) (ฉบับที่ 1), http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2563/E/069/T_0010.PDF (เข้าถึงวันที่ 8 เมษายน 2563).

[118] แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “วิธีรับมือต่อโควิด-19ของทางการไทยต้องไม่นำไปสู่ข้อจำกัดด้านสิทธิมนุษยชนที่ไม่สมเหตุผล (Thai Authorities' Covid-19 Response Must Not Lead to Unwarranted Restrictions on Human Rights and Freedom of Expression)”, 27 มีนาคม 2563, https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA3920422020ENGLISH.PDF (เข้าถึงวันที่ 30 มีนาคม 2563).

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ระบุว่ารัฐพุ่งเป้าหมายควบคุมข้อมูลมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลออนไลน์ ผ่านการบังคับใช้กฎหมายที่คลุมเครือและจำกัดสิทธิปราบปรามเนื้อหาที่ชอบธรรม[119] ช่วงห้าปีภายใต้รัฐบาลทหาร พร้อมทั้งความถดถอยของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในรัฐนั้น วิธีการรับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของรัฐบาลยังชี้ให้เห็นว่ามีแนวโน้มจะกระชับข้อจำกัดให้เข้มงวดขึ้น

สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกไม่อาจมีเพียงในกรณีที่ข้อมูลหรือความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับผู้รับสาร หรือปราศจากเนื้อหาที่ทำให้ผู้รับสารไม่พอใจ หรือเป็นการไม่แสดงความเห็น แต่ยังรวมถึงข้อมูลหรือความคิดเห็นที่ไม่เห็นพ้อง หรือกระทบกระทั่ง หรือทำให้รัฐหรือประชาชนกลุ่มใดไม่พอใจ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในฐานะหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแลการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ได้กล่าวว่า “มาตรการที่จำกัดสิทธิต้องสอดคล้องกับหลักการความได้สัดส่วน มาตรการเหล่านี้ต้องมีความเหมาะสมในการบรรลุหน้าที่คุ้มครอง มาตรการเหล่านี้ต้องเป็นเครื่องมือที่ล่วงล้ำ [สิทธิมนุษยชน] น้อยที่สุดจากมาตรการทั้งหมดเพื่อบรรลุหน้าที่คุ้มครอง มาตรการเหล่านี้ต้องได้สัดส่วนกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการคุ้มครอง”[120]

รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการที่เด็ดขาดและครอบคลุมเพื่อยกเลิกชื่อเสียงนี้ และเพื่อป้องกันไม่ให้มีข้อจำกัดเพิ่มเติมภายใต้ข้ออ้างการรับมือต่อการระบาดใหญ่ของโควิด-19 ด้วยข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้รัฐบาลไทยจัดตั้งหน่วยงานเพื่อปฏิรูปการดำเนินงานให้หลายด้าน ในฐานะรัฐภาคีแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เราเน้นย้ำว่าประเทศไทยมีพันธกรณีระหว่างประเทศในการเคารพสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก รวมถึงการแสดงออกออนไลน์ รัฐบาลต้องดำเนินการมากกว่านี้เพื่อรับประกันว่าปฏิบัติตามพันธกรณีเหล่านี้

---

[119] ดูรายงานผู้รายงานพิเศษเพื่อเสริมสร้างสนับสนุนและปกป้องสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก, 6 เมษายน 2561, A/HRC/38/35 https://undocs.org/en/A/HRC/38/35 (เข้าถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563).

[120] คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 34, UN Doc. CCPR/C/GC/34 (2544), ย่อหน้า 34.

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

- เคารพ ปกป้อง ส่งเสริม และเติมเต็มสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ รวมถึงการแสดงออกออนไลน์
- ยุติกระบวนการทางอาญาทั้งหมดต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักข่าว นักการเมือง และบุคคลอื่น ผู้ตกเป็นเป้าหมายเพียงเพราะใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างสงบ พร้อมทั้งปล่อยตัวบุคคลที่ถูกควบคุมตัวทันทีอย่างไม่มีเงื่อนไข
- ยุติการฟ้องร้องคดีทางอาญาต่อบุคคลใด เพียงเพราะการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างสงบ รวมถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์
- ยุติการมีส่วนร่วมของกระทรวงเศรษฐกิจดิจิทัลและสังคมในศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมและในการดำเนินงานตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมทั้งจัดตั้งหน่วยงานภายนอกที่เป็นกลาง ถ่วงดุล และเป็นอิสระเพื่อตรวจสอบกรณีร้องเรียนข้อเท็จจริงใดที่อาจก่อให้เกิดอันตราย
- สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมผู้ใช้อินเตอร์เน็ตให้ใช้สิทธิมนุษยชนอย่างสงบ รวมถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก โดยปราศจากการข่มขู่ คุกคาม จับกุม หรือดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา

- แก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายที่จำกัดสิทธิ หรือที่บัญญัติให้การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์อย่างสันติเป็นความผิด เพื่อรับประกันว่ากฎหมายดังกล่าวสอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของประเทศไทย ได้แก่
    - พระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
    - มาตรา 116 (การยุยงปลุกปั่น) แห่งประมวลกฎหมายอาญา
    - มาตรา 326 ถึง 333 (การหมิ่นประมาท) แห่งประมวลกฎหมายอาญา และ
    - พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- พัฒนาเกณฑ์และระยะเวลาการยกเลิกหรือแก้ไขกฎหมายเหล่านี้ ผ่านการหารือกับภาคประชาสังคมไทย รวมทั้งหน่วยงานองค์กรสหประชาชาติที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบเวลาที่เพียงพอสำหรับการตรวจสอบและหารือ

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลอื่น

- เรียกร้องให้ทางการไทยยุติการดำเนินคดีอาญาต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรม นักข่าว นักการเมืองและบุคคลอื่น ผู้ตกเป็นเป้าหมายเพียงเพราะใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกอย่างสงบ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ทางการไทยแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพการแสดงออกออนไลน์

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นขบวนการระดับโลกเพื่อสิทธิมนุษยชน เมื่อมีความอยุติธรรมต่อคนๆ หนึ่งย่อมเป็นเรื่องสำคัญต่อบุคคลทั้งปวง

ติดต่อเรา

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

ร่วมสนทนา

www.facebook.com/AmnestyGlobal

@Amnesty

“มีคนดูจับตาดูอยู่จริง ๆ”:

ข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ในประเทศไทย

ทางการไทยจำกัดเสรีภาพในการแสดงออนไลน์อย่างกว้างขวาง แทนที่จะยกเลิกรูปแบบการเอาผิดกับเนื้อหาที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์รัฐ รัฐบาลกลับยังคงดำเนินคดีกับบุคคลเพียงเพราะใช้เสรีภาพในการแสดงออกออนไลน์ พร้อมทั้งข่มขู่คุกคามผู้ใช้อินเตอร์เน็ต

นับตั้งแต่การเลือกตั้งในเดือนมีนาคม 2562 ทางการไทยยังคงดำเนินคดีอาญากับบุคคลที่เล็งเห็นข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของรัฐบาล ไม่ว่าพวกเขาจะวิพากษ์วิจารณ์ตำรวจ ทหาร หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งประเทศไทย บุคคลที่ตรวจสอบกิจกรรมของหน่วยงานรัฐเหล่านี้และเรียกร้องความยุติธรรมต้องเผชิญกับโทษจำคุกและค่าปรับมูลค่าสูง

INDEX: ASA 39/2157/2020
เมษายน 2563
ภาษาต้นฉบับ: อังกฤษ
amnesty.org

AMNESTY INTERNATIONAL